БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 45 (10413) | 1964 оной февралиин 22, суббото | Сэн 2 мүнгэн

Ажахы бүхэн үтэгжүүлгын „фабрикатай" болохо

Минеральна болон органическа үтэгжүүлгэнүүдые ехээр, зүбөөр хэрэглэхэ тушаа партиин ЦК-гай февралиин Пленум дээрэ ехэ анхарал табигдаһан байна. **«Наг шэбхэ болон нютагай бусад үтэгжүүлгэнүүдые доро даража болохогүй... Колхоз бүхэн ургаса дээшэлүүлгэдэ шухала удха шанартай компост бэлдэдэг фабрикатай байха ёһотойшье гээшэ»** гэжэ Н. С. Хрущев Пленум дээрэ үгэ хэлэхэдээ онсолон тэмдэглэһэн байна бшуу.

Манай республикын эрхэ байдалда наг шэбхэ, үнэһэ, шубуунай аргал болон нютагай бусад үтэгжүүлгэнүүдые элбэг ехээр хэрэглэхэ тон шухала. Юуб гэхэдэ, ойрын жэлнүүдтэ республикымнай ажахынууд хүсэд хүрэхөөр минеральна үтэгжүүлгэ абахагүй ха юм. Түүгөө талаараа манай эндэхи тариалангай хүрьһэн һула, хара шорой багатай. Тиимэһээ газарай хүрьһэ һайжаруулхын, тариалангай ургаса дээшэлүүлхын тула наг шэбхэ ехээр хэрэглэхэ эрилтэ табигдана.

Һүүлэй жэлнүүдтэ наг шэбхэ поли дээрэ, илангаяа кукурузын тарилгада гаргаха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэһэн, нилээд дүй дүршэл олгдоһон. Буряад ороной эрхим кукурузашад Дамба Жанаев, Николай Кондратюков, Радна Гонсорунов, Дмитрий Грешилов, Баир Галданов болон бусад имагтал поли дээрээ нэгшээгдэһэн шэбхэ ехээр гаргажа, газараа тарилгын урда тээ уһалжа, минеральна үтэгжүүлгэ хэрэглэжэ, жэлһээ жэлдэ баян ургаса абажа байна бшуу. Зүгөөр эдэнэр олон жэлдэ хэбтэжэ, һайса нэгшээгдэһэн хор шэбхэ ехэнхидээ хэрэглэһэн байна ха юм.

Тиигэбэшье манай колхоз, совхозууд наг шэбхэ болон нютагай бусад үтэгжүүлгэнүүдые ехээр тоодоггүй, тэрэниие парин нягтаар суглуулжа, зүбөөр хадагалжа, аша үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ гэжэ оролдоногүй бшуу. Энээнэй түлөө хэншье харюусанагүй. Жэлһээ жэл бүри наг шэбхэ гаргаха, шубуунай аргал, пеэшэнэй үнэһэ суглуулха түсэб дүүргэгдэнэгүй. Республика дотор элбэг байһан торф мүнөө хүрэтэр орой ашаглагданагүй.

Нютагай органическа болон минеральна үтэгжүүлгэ суглуулха, поли, сабшалан дээрэ тэрэниие гаргаха хүдэлмэри энэ жэлдэшье шангалтагүйгөөр ябуулагдана. Һүүлэй мэдээгээр наг шэбхэ поли, сабшаланда зөөхэ түсэб мин гушаад процент дүүргэгдэнхэй. Баргажанай, Зэдын, Хяагтын, Түнхэнэй үйлэдбэриин управленинүүдэй ажахынууд урдынхидаал адли наг шэбхэ зөөлгөөр гээгдэжэ ябана. Мухар-Шэбэрэй «Знамя Ленина» колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Семенов), Зэдын «Коммунизм» колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Дармаев) болон бусад зарим ажахынууд наг шэбхэ хэрэглэхэ заншалгүй. Эдэ колхозууд байгша ондоошье шэбхэ зөөжэ эхилээдүй байһан тооной. Зэриин, Хяагтын үйлэдбэриин управленинүүдэй ажахынуудта пеэшэнэй үнэһэн орой суглуулагдаагүй байһаар.

Саашадаа хүдөө ажахын ургамалнуудай ургаса эрид дээшэлүүлхэ, тиигэжэ Эхэ орондоо ороохо таряа ехээр худалдаха, ниитынгээ олзу мал элдэб зүйлэй тэжээлээр гүйсэд хангаха зорилгын табигдаад байхада нютагай үтэгжүүлгэ ашаглаха хэрэгтэ иимээр хандажа болохогүй. Гэхэ зуура, манай республикын колхоз, совхозууд аргал шэбхэеэ тон аша үрэ багатайгаар, буруугаар хэрэглэнэ. Олон ажахынууд малай дал сооһоо гараһан шэнэ аргал шэбхэеэ поли, сабшалан дээгүүр жэжэхэн обоохойнууд болгожо гү, али тараажа хаяжархидаг. Энэ ушарта аргал шэбхын органическа зүйлнүүд болон азот һаланадаг. Тиигэжэ тэрэнэй аша үрэнь бага болодог.

Ивалгын туршалга-үйлэдбэрилгын ажахын, мүн нютагуудтахи сорт туршалгын участогуудай дүй дүршэл дээрэһээ харахада, манай эндэхи эрхэ байдалда академик Т. Д. Лысенкын дурадхаһанай ёһоор аргал шэбхые минеральна үтэгжүүлгэтэй, шоройтой худхажа нэгшээгээд, сэбэр паарые хоёрлохынгоо урда тээ гү, али намарай хахалха газартаа тараахада зохид гэжэ тодорхойлогдоһон байна. Үгышье һаа, нэгшээгдэһэн шэбхэ минеральна үтэгжүүлгэ хоёрые худхажа тараахада һайн байна.

Шэнэ аргал шорой хоёрой холисо хэхын тула колхоз, совхозууд аргалаа полиин захада зөөжэ обоолхо болоно. Хабартаа зөөжэ үрдеэгүй аргалаа фермын газаа обоолжо, тусхай гуримай ёһоор нэгшээхэ ушартай. Эдэ бүхы хүдэлмэри агрономуудай, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй ударидалга доро ябуулагдаха болоно. Хойшодоо фермын газаа аргал шэбхэ нэгшээхэ цементэлэгдэһэн тусхай траншей бэлдэгдэхээр хараалагдана.

Пеэшэнэй үнэһэн тон ашаг ехэтэй минеральна үтэгжүүлгэ болоно. Тэрээн соо фосфор, кали, кальци бии. Тиимэһээ хаа хаагүй үнэһэ суглуулжа, зохид газарта хадагалаад, хабартаа хэрэглэхэ шухала. Энэ хүдэлмэридэ һургуулиин һурагшад, хартаабха, овощ ургуулха звенонууд эдэбхитэйгээр хабаадуулагдаха зэргэтэй.

Кабанскын, Баргажанай, Түнхэнэй болон бусад управленинүүдэй газар дээрэ торф элбэг. Тэрэниие энэ хабартаа малтажа, хатаагаад, малай доро дэбдижэ, саашадаа үтэгжүүлгэдэ хэрэглэхэдэ угаа зохид. Илангаяа торф фекаль хоёрой холисо айхабтар ехэ ашатай.

Гэхэтэй хамта ажахы бүхэн энэ жэлһээ эхилжэ минеральна үтэгжүүлгэнүүдые хадагалха тусхай байрануудые түхеэрхэ, тэрэниие зүбөөр хэрэглэхэ мэргэжэлдэ хүнүүдые һургаха болоно.

КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын тула нэн түрүүн ажахы бүхэн нютагай үтэгжүүлгэ бэлэдхэхэ ёһотой фабрика эмхидхэхэ, минеральна үтэгжүүлгэдэ эзэн ёһоор хандаха ёһотой. Энээнэй түлөө хүдөөгэй бүхы коммунистнууд, комсомолшууд сэхэ харюусаха, тэрэниие үдэр бүриингөө хиналтада абаха, иимэ «фабрика» бэлдэхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадаха уялгатай.

АША ҮРЭ ЕХЭТЭЙГЭЭР АЖАЛЛАХА—МҮНӨӨДЭРЭЙ ЭРИЛТЭ

400 килограмм шэгнүүртэй

Малшадай суглаан болождо, үнгэрһэн жэлэй дүн гаргагдаһан байгаа. «Загаӊский» колхозой гурбадахи һаалиин фермынхид 1963 ондо үнеэн бүриһөө 1766 литр һү һаажа, артель соогоо түрүү һуури эзэлээ юм. Тиихэдэ тугалнууд олоор абтаа. 100 үнеэн бүриһөө 94 тугал түлжүүлэгдээ.

Ажалайнь зүбөөр эмхидхэгдэһэнэй ашаар иимэ амжалта туйлагдаа. Фермын олон һаалишад абаһан уялгачуудаа нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлһэн байха юм. Энээнтэй хамта эндэхи тугалшад ехэ амжалта туйлаа. Эндэхи түрүү тугалшан Хоретинья Григорьевна Тряпкина 75 тугал даажа абаад, тэдэнээ һайнаар харууһалжа, тус бүриинь 3 центнер шэгнүүртэй болгожо, гүрэндэ тушаагаа. Зарим тугалнууд бүришье ехэ шэгнүүртэй болгогдоо. Жэшээнь, Хоретинья Григорьевнагай даадаг кустик гэдэг тугал 13 һаратай болотороо харууһалагдаад, 4 центнер шэгнүүртэй байгаа.

Нүхэр Тряпкина мүнөө жэлдэшье магтаалтайгаар ажаллана. Тэрэ 35 тугал харууһалжа байдаг. Январь һарада тэдэнэйнь шэгнүүр тус тустаа хоногой 800 гаран граммаар нэмээгдээ. Тиихэдэ нэгэ тугалынь һара соо 47 килограммаар нэмээгдээ гэхэ гү, али сүүдхын 1,5 килограммаар нэмэһэн.

— КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй шиидхэбэриие бэелүүлэн, абаһан энэ жэлэйнгээ уялгые заатагүй дүүргэхэб,—гэжэ тугалшан мэдүүлнэ.

К. Красинский.

Өөһэдынгөө хүсөөр

Партиин ЦК-гай февралиин Пленумые ажалай амжалтаар тэмдэглэхэ гэһэн һанал хүсэлтэйгөөр ажаллажа байһан Улаан-Үдын пристаниин хүдэлмэришэд суднануудаа өөһэдынгөө хүсөөр заһабарилжа байнхай. Судна заһабарилдаг М. С. Антоновой даадаг модошо дархашуулай бригадынхид даабаряа болзорһоонь урид дүүргэжэ шадаа.

Механигууд П. Шульгин, В. Рыжаков, Н. Шаныгин гэгшэд өөһэдынгөө тамардаг теплоходуудай электродвигатель заһабарилжа дүүргэбэ. Суднануудай командын олон гэшүүд станогуудые шүдалаа, электро-гагналгын, котельнэ хүдэлмэри хэжэ һураад, ямаршье һаадгүйгөөр заһабарилгын элдэб ажал дүүргэдэг болонхой. Жэшээлхэдэ, моторист Станислав Гашко токарна станок һайнаар шүдаланхай, крановщик Владимир Васин электрогагнагшаар ажаллана. Радистнууд А. П. Поликарпов, В. К. Кузнецов суднануудай орёо оньһон радиостанци, радиоприёмнигуудые амжалтатайгаар заһабарилна.

Хүдөө ажахыгаа ашаг ехэтэй болгохо тухай асуудал зүбшэн хэлсэһэн партиин ЦК-гай февралиин Пленумэй шиидхэбэриие бэелүүлэн, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаха гэжэ шиидэһэн судна заһабарилагшад энэ хүдэлмэреэ богони болзор соо, бага гаргашатайгаар хэжэ дүүргэхэ уялга абанхай.

Зураг дээрэ: заһабарилагдажа байһан суднанууд.

Д. Балдановай фото.

Партиингаа анхаралда

Хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй шухала шиидхэбэри гаргаад байхада бидэ малшад угаа ехээр баярланабди. Орон доторoo хүдөө ажахын продуктнуудые элбэг дэлбэг болгохын тулада парти, правительствамнай анхарна гээшэл.

Энэнь зүб! Хүдөө ажахын хүдэлмэришэдэй урда туйлай ехэ зорилго табихадаа, партимнай тэрэниие бэелүүлгэдэ бүхы арад зоноо уряална ха юм. Энээнэйнь харюуда бидэнэр ажал хүдэлмэреэ үшөө һайнаар эмхидхэхэ ёһотойбди.

Мүнөө үедэ фермымнай олон малшад социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, абаһан уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлнэ. Түрүү һаалишадай нэгэн Сындыма Цыреторова даадаг үнеэдээ һайнаар харууһалжа, үдэр бүриингөө даабариие үлүүлэн дүүргэдэг юм. Хамта 77 килограмм һү һаахын орондо 84 килограммда хүргэнэ. Һаалишан Дулмажап Ширипова даабаряа үлүүлэн дүүргэжэ байдаг. Бидэнэршье урдаа табиһан зорилгоёо нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлхын тула оролдолго гаргаабди. Үдэрэйнгөө даалгабариие хододоо үлүүлжэ байгшабди.

Үбэлэй үедэ үнеэн бүриһөө хахад пүүд һү һаахын түлөө республика доторoo мүрысөө үүсхэһэн кабанскынхидай жэшээгээр ажаллажа, хүн бүхэн абаһан уялгаяа дүүргэхэ хүсэлтэй. Оролдосо үүсхэлээ гаргаад хүдэлбэл, һанаһанаа бэелүүлжэ шадаха байхабди.

Л. Найданова,
Р. Омбоева,
Ивалгын туршалгын үйлэдбэриин ажахын үүлтэртэ фермын һаалишад.

Енс Отто Краг Н. С. Хрущевтой уулзаба

Даниин премьер-министр Енс Отто Краг февралиин 20-до Кремль соо СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевтой уулзаба.

Н. С. Хрущев болон Енс Отто Краг хоёрой хоорондо хани ёһоной хөөрэлдөөн болоо. Энэ хөөрэлдөөндэ СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко хабаадалсаһан байна. Хөөрэлдөөнэй үедэ хоёр талые һонирхуулжа байһан ехэ олон асуудалнууд хэлсэгдээ.

(ТАСС).

Л. И. БРЕЖНЕВТЭЙ ЕНС ОТТО КРАГ УУЛЗАБА

Даниин премьер-министр Енс Отто Краг февралиин 20-до Кремль соо СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежневтэй уулзаба.

Л. И. Брежнев Енс Отто Краг хоёрой хоорондо хани ёһоной хөөрэлдөөн болоо. Энэ хөөрэлдөөндэ СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. П. Георгадзе, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко хабаадалсаа.

(ТАСС).

СССР-эй Верховно Соведэй делегациин Франци ошохо тухай

Франциин национальна суглаанай уряалаар СССР-эй Верховно Соведэй делегаци һаяын үдэрнүүдтэ Париж ошохо юм.

Энэ делегациие СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Н. В. Подгорный толгойлхо байна.

(ТАСС).

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Нүхэр А. Н. Косыгинда Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэ олгохо тухай

Коммунис партиин, Совет гүрэнэй үмэнэ КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо нүхэр А. Н. Косыгинай ехэ габьяатай байһанайнь түлөө, түрэһөөр жара наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, нүхэр **Косыгин** Алексей Николаевичта **Социалис Ажалай Геройн** нэрэ зэргэ олгожо, Ленинэй орден «Хадуур ба балта» гэжэ алтан медаль барюулха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. БРЕЖНЕВ.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1964 оной февралиин 20.

Нүхэр Алексей Николаевич КОСЫГИНДА

Коммунис партиин, Совет гүрэнэй элитэ ехэ ажал ябуулагша, Таниие, жара наһа гүйсэһэн үдэртэйтнай дашарамдуулан, КПСС-эй Центральна Комитет, ССР Союзай Министрнүүдэй Совет үнэн зүрхэнһөө халуунаар амаршална.

Совет арадай аша туһада, манай орон дотор коммунизмын агууехэ хэрэгэй илан мандахын аша туһада олон удаан жэлдэ ажаһуухыетнай, элүүр мэндэ ябахыетнай, саашадаа үрэ ехэтэйгээр ажаллахые Танда, хүндэтэ Алексей Николаевич, үнэн зүрхэнһөө хүсэнэбди.

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитет.

СССР-эй Министрнүүдэй Совет

КОСЫГИН АЛЕКСЕЙ НИКОЛАЕВИЧ
КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо.
ТАСС-ай фотохронико.

Аха дүү ёһоной харилсаа холбооной саашанхи хүгжэлтэ

Совет-Болгариин хамтын мэдүүлгэ

КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй уряалаар 1964 оной февралиин 16-һаа 21 хүрэтэр Болгариин Арадай Республикын партийно-правительственна делегаци Советскэ Союзда хани ёһоор айлшалһан байна.

Делегациин Советскэ Союзда байха үедэ совет-болгар хэлсээнүүд болоо. Эдэ хэлсээнүүдтэ совет зүгһөө—КПСС-эй Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев болон совет бусад хүтэлбэрилэгшэд хабаадалсаа; Болгариин зүгһөө—Болгариин Коммунис партиин Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь, НРБ-гэй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Тодор Живков болон Болгариин бусад хүтэлбэрилэгшэд хабаадалсаа.

Аха дүү ёһоной хани барисаанай оршон байдалда үнгэрһэн эдэ хэлсээнүүдэй үедэ хоёр таланууд өөһэдынгөө оронуудта социализм ба коммунизм байгуулгын ябаса тухай бэе бэедээ мэдээсэһэн байна. Советскэ Союз болон Болгариин Арадай Республикын хоорондо, КПСС болон БКП-гэй хоорондо хани барисаа, алишье талын харилсаа холбоо улам саашань хүгжөөхэ, бэхижүүлхэ үргэн асуудалнуудаар, тэрэшэлэн уласхоорондын мүнөө үеын байдалай, дэлхэйн коммунис, хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй эгээн шухала асуудалнуудаар һанамжаяа хэлсэһэн байна. Һанамжаяа халан абалсалгын үедэ хоёр оронуудай партинууд болон правительствануудай нэгэл хараа бодол баримталдаг байһаниинь дахин батадхагдан элирүүлэгдээ.

Марксизм-ленинизмын, социалис интернационализмын эбдэршэгүй ёһо гуримууд дээрэ үндэһэлһэн СССР ба НРБ-гэй хоорондохи аха дүү ёһоной хани барисаан, алишье талын харилсаа холбоон хоёр оронуудай арадуудай аша туһада амжалтатайгаар хүгжэнэ гэжэ хоёр тала ехэ ханалтатайгаар тэмдэглэбэ.

СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ долоон жэлэй түсэбэй ямараар дүүргэгдэжэ байһантай, КПСС-эй XXII съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые амжалтатайгаар бэелүүлжэ байһан совет хүнүүдэй ажалай туйлалтануудтай КПСС-эй ЦК-гай, Советскэ Правительствын үмэнэһөө нүхэр Н. С. Хрущев Болгариин партийно-правительственна делегациие дэлгэрэнгыгээр танилсуулаа. Химиин промышленность хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ, арадай ажахыда техническэ дэбжэлтэ хэхын тулада химиин туйлалтануудые үргэнөөр хэрэглэхэ, хүдөө ажахын эдеэ хоол саашадаа элбэг ехээр абадаг болохо, мүн арадай хэрэглэмжын эд бараа бүри ехээр бүтээн гаргадаг болохо талаар КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй (1963 он) хараалһан хэмжээ ябуулгануудта, тэрэшэлэн хүдөө ажахын үйлэдбэриие ашаг ехэтэй болгохо тухай КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй шиидхэбэринүүдтэ онсо анхарал хандуулагдаһан байна.

БКП-гэй VIII съездын табиһан социалис байгуулалтын зорилгонуудые дүүргэхын түлөө тэмсэлдэ өөрынгөө дайшалхы манлай — Болгариин Коммунис партиин хүтэлбэри доро бүхы болгар арадай шэн габьяата ажалай эсэстэ Болгариин ажалшадай туйлаһан амжалтанууд тухай нүхэр Тодор Живков хөөрэжэ үгөө. Болгар арадай ажабайдалдахи мүнөө жэлдэ гүйсэхэеэ байһан гайхамшаг үдэр—Болгарида социалис революциин илаһаар 20 жэлэй ойе эрхимээр угтахын түлөө мүнөө орон дотор бүгэдэ арадай социалис мүрысөөн дэлгэрэнхэй.

Совет хүнүүд аха дүү болгар арадай элитэ ехэ туйлалтануудаарнь үнэн зүрхэнһөө баярлана гэжэ хамтын мэдүүлгэ соо саашань хэлэгдэнэ. Болгар арад революционно шэнжэтэй үндэһэн шухала хубилалтануудые бэелүүлээд, түүхэтэ богонихон болзор соо өөрынгөө орониие мүнөө үеын промышленностьтай, ехээр хүгжэнги хүдөө ажахытай социалис гүрэн болгоо. Энээнэй ашаар болгариин ажалшадай материальна болон соёл культурын хэмжээн хэлбэришэгүйгөөр дээшэлнэ, эрдэм наука, гэгээрэл болон соёл культура бурьялма түргөөр хүгжэнэ.

Экономическа харилсаа холбоон шухала удха шанартай гэжэ тоолоод, хоёр таланууд тэрэниие улам саашадань хүгжөөхэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ.

Мүнөө үеын уласхоорондын байдалда сэгнэлтэ үгэхэдөө, бүрин нэгэ хараа бодолтой байһанаа хоёр тала элирхэйлэн мэдүүлээд, эб найрамдал бэхижүүлхын, хюдалдаата термоядерна дайнай аюул усадхахын түлөө саашадаа хэлбэришэгүйгөөр тэмсэхээр шиидэнги байһанаа батадхан харуулаа. СССР-эй амгалан ёһоной шэнэ үүсхэл — газарай арсалдаанууд болон хилэ тушаа асуудалнуудые шиидхэхэдээ хүсэ хэрэглэлгэһээ гүрэнүүдэй арсаха тухай уласхоорондын договор гү, али хэлсээ баталха тухай Советскэ правительствын оруулһан дурадхалнуудые бүрин дэмжэжэ байһанаа Болгариин Арадай Республикын правительство мэдүүлээ.

Германиин асуудал эбэй ёһоор шиидхэхын, энээнэй үндэһэ һуури дээрэ Баруун Берлиндэхи байдал гуримшуулхын түлөө хоёр таланууд нэгэн һаналтай байһанаа, Хара далайн эрье шадарай гүрэнүүдэй хилэнүүд һайн хүршэнэрэй хилэнүүд болохынь, Хара далайе — хани барисаанай, худалдаа наймаанай далай болгохын түлөө хоёр таланууд тэмсэхэ байһанаа мэдүүлээ. Кубын Республикын правительствын соносхоһон мэдээжэ табан пунктнуудые бүрин дэмжэһэн, Кипрэй Республикын арадтай һаналаа нэгэдүүлдэг байһанаа мэдүүлһэн байна. Панамын арадай үнэн зүб эрилтэнүүдые, вьетнам болон корей арадуудай сүлөөрэлгын үнэн зүб тэмсэлые дэмжэжэ байһанаа хоёр таланууд мэдүүлээ. ООН-до түлөөлэгдэхэ Хитадай арадай республикын хуулита эрхэнүүдые һэргээн байгуулха тухай асуудалые түргөөр шиидхэхэ шухала гэжэ дахин онсолон тэмдэглээ.

Хэлсээнэй үедэ КПСС-эй болон БКП-гэй түлөөлэгшэд мүнөө үеын эгээн шухала асуудалнуудаар, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй хүгжэлтын асуудалнуудаар һанамжаяа халан абалсаһан байна. 1957, 1960 онуудта болоһон Московско зүблөөнүүдэй Деклараци болон Мэдүүлгэ соо үгтэһэн дэлхэйн мүнөө үеын хүгжэлтын шухалын шухала асуудалнуудта зүб шэнжэлгэ үгтөө, мүн дэлхэйн аха дүү марксистско-ленинскэ партинуудай хамтааран зохёоһон тодорхойлолтонуудые бодото байдал дээрэнь хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхэ шухала гэжэ ажабайдал бүрин батадхан харуулаа.

Эб найрамдалай, социализмын аша хэрэг Московско зүблөөнүүдэй Деклараци болон Мэдүүлгэ соо тодорхойлогдоһон генеральна хараа шугамай үндэһэ һуури дээрэ уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй бата нэгэдэл, жагсаалые улам бэхижүүлхын түлөө марксистско-ленинскэ бүхы партинуудай ябуулдаг тэмсэлые улам шангадхаха эрилтэ табина гэжэ КПСС ба БКП тоолоно. Мүнөө энэ зорилго хэзээ хэзээнэйхиһээ шухала болоо гэжэ хоёр партинууд онсолон тэмдэглэнэ. Дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй зэргэнүүдэй дунда бүлэглэл эмхидхэхэ ажал ябуулха али бүхы һэдэлгэнүүдые тэдэнэр эрид шууд буруушаана.

Хоёр оронуудай хоорондо тогтоогдоһон аха дүү ёһоной харилсаа холбоое улам саашадань хүгжөөлгэ совет болон болгар арадуудай үндэһэн аша хэрэгүүдтэ бүримүһэн харюусана, түүхэтэ зорилгые амжалтатайгаар шиидхэлгэдэ — хоёр оронуудта коммунис общество байгуулгада, бүхы дэлхэй дээрэ социализмын хэрэг бэхижүүлгэдэ һайнаар нүлөөлнэ гэжэ Советскэ Союзай, Болгариин коммунистнууд болон бүхы ажалшад батаар этигэнэ гэжэ Совет-Болгариин хамтын мэдүүлгын түгэсхэлдэ хэлэгдэнэ.

(ТАСС).

БУРЯАДАЙ АССР-эй ПРОМЫШЛЕННОСТИИН, ТРАНСПОРТЫН, ХЭЛХЕЭ ХОЛБООНОЙ, БАРИЛГЫН, НИИТЫН ЭДЕЭ ХООЛОЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ 1964 ОНОЙ

СОЦИАЛИС УЯЛГА

Партиин ЦК-гай декабриин Пленумэй шиидхэбэридэ бодото ажал хэрэгээрээ харюусаха гэжэ зоригжоһон республикымнай ажалшад 1964 ондо иимэ социалис уялгануудые абаба

ПРОМЫШЛЕННОСТИИН ТАЛААР

Валовой продукци, мүн гол зүйлнүүдые гаргаха, кооперированнэ аргаар продукци эльгээхэ жэлэй түсэбые болзорһоонь урид, декабриин 28-да дүүргэхэ. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ даабаряа 15 процентээр үлүүлхэ. «Забайкаллес» комбинадай хүдэлмэришэн бүхэнэй ажалай бүтээсые модо шэрэлгээр жэл соо 545 кубометртэ, Галуута-Нуурай шахтоуправлениин хүдэлмэришэн бүхэнэй ажалай бүтээсые шулуу нүүрһэ малталгаар 65,3 тоннодо хүргэхэ. Продукциин өөрынь үные хямдаруулһанай ашаар нэгэ миллион түхэригэй алмалта түсэбһөө гадуур хэхэ.

19 мянган тонно шулуу, 5 мянган тонно цемент нэгэ миллион условно плиткэ шифер, 10 автокран, жаротрубна 3 котел, 35 тонно карбид кальци, 100 мянган дүрбэлжэн метр сонхын шэл, 20 мянган кубометр модо, 6 мянган кубометр хюрөөдэмэл материал, 25 мянган метр нооһон бүд, 1.7 миллион баанха мяханай, загаһанай консервэ, 100 тонно калбасагай зүйл, 2500 центнер загаһа, хубсаһа угаадаг 500 машина болон бусад продукци түсэбһөө гадуур үйлэдбэрилхэ.

Буряадай ажалшад 1964 ондо Россин 30 миллиардда оруулхаар түсэбһөө гадуур 5,1 миллион түхэригэй продукци бүтээхэ, тэрэ тоодо Зүүн-Сибириин совнархозой предприятинуудаар 3,5 миллион түхэригэй продукци үйлэдбэрилхэ.

Үйлэдбэриин, хүдэлмэришэн бүхэнэй арга боломжо дууһан хэрэглэхэ гэһэн хүдэлөө промышленностиин һалбари бүхэнэй предприятинуудта үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, тиигэжэ химиие хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ хэрэгтэ туһа нэмэри оруулха, химическэ промышленностиин предприятинуудта түүхэй эд, материалнуудые эльгээхэ түсэбөө болзорһоонь урид дүүргэхэ, тэрэ тоодо химическэ талаараа холисогүй известняк эльгээхэ даабаряа декабриин 25-да дүүргээд, түсэбһөө гадуур 2 мянган тонно известняк малтаха.

Элдэб янзын 40 шэнэ түхеэрэлгэ тодхон ашаглаха, шэнэ түхэлэй продукци үйлэдбэрилхэ, 37 шэнэ технологическа процесс үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ. 11 поточно, конвейернэ, автомат шахуу линии тодхохо, үйлэдбэриин 80 процесс оньһожоруулха. Техническэ дэбжэлтэ туйлахаар бэелүүлэгдэхэ хэмжээ ябуулгануудай гол шухаланъ иимэ:

1964 оной апрельһээ «ВЛ-60» түхэлэй электровозуудые заһабарилжа дүүргэхэ;

түрүүшын кварталай туршада «ТЭ-3» түхэлэй тепловозуудые, 2Д100 түхэлэй дизель заһабарилгые шудалха;

«Ф» түхэлэй электровозуудые заһабарилха үйлэдбэреэ бэлэдхэжэ, 3-дахи кварталда заһабари хэжэ эхилхэ;

Галуута- нуурай шахтоуправлениидэ шулуу нүүрһэ малталгада хэрэглэгдэхэ «Тула» гэжэ оньһожоруулагдамал комплекс 2-дохи квартал соо хабсаргажа дүүргээд, ашаглажа эхилхэ;

Улаан-Үдын шэнэ барилгануудта гэр байрын томо панельнүүдые үргэнөөр хэрэглэхэ;

машина бүтээлгын предприятинуудта шэнэ продукци бүтээжэ захалха, тусхайлбал, эмальлак шалгаха В-2 түхеэрэлгэ, башенна крануудай Л-500 лебедконуудые, УРВ гэжэ шалгалта-хэмнэлгын приборнуудые хэдэг болохо.

265 станок, түхеэрэлгэ шэнэдхэн байгуулха, Уралан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ, 4 миллион түхэригэй арьбалалта хэхэ.

Республикынгаа минеральна баялигай нөөсые арьбадхаха талаар хэгдэдэг хүдэлмэри үргэдхэхэ, промышленностьда хэрэглэгдэхэ малтамалнуудые бэдэрэн олохо даабаряа үлүүлэн дүүргэхэ: асбест—10 процентээр, алта—0,5 процентээр, шухаг металл—3 процентээр. Ошурково апатидай хэбтэшэ шэнжэлхэ ажал 3-дахи квартал соо дүүргэхэ.

Арад зоной ажаһуудалай эрилтэ хангаха ажалые 1963 онойхиһоо 38 процентээр ехэ болгохо.

Мал ажалай байра бариха, үйлэдбэриин процессүүдые оньһожоруулха хэрэгтэнь колхоз, совхозуудта ехэ туһаламжа хүргэхэ. Хүдөө ажахын машина, тракторнуудта запасной частьнуудые бэлэдхэхэ, техникэ заһабарилха түсэбөө болзорһоонь урид дүүргэхэ.

(Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта)

КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй шиидхэбэриие бэелүүлхын түлөө

Газараа һайнаар ашаглая

ҮНДЭР БАЯН УРГАСЫН ТҮЛӨӨ

С. О. ЕЛАНОВ, Баргажанай үйлэдбэриин управлениин начальник

Хүдөө ажахын продуктнуудые хурдан түргэнөөр элбэгжүүлхэ тухай асуудалнууд КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленум дээрэ зүбшэгдэбэ. Партиингаа табиһан энэ туйлай ехэ удха шанартай зорилгые бэелүүлгэ, бүхы хүсэ шадалаа элүүлхэ гээшэ хүдөө нютагай ажалшадай гол зорилго болоно. Тиимэһээ **манай Баргажанай управлениин колхоз, совхозууд ойрын 2-3 жэлэй туршада** тарян ажалаа бүри ехээр хүгжөөхэ, газар тарялангаа үшөө һайнаар эрхилдэг болохо зорилготой.

Урда жэлнүүдэйнгээ ажал хүдэлмэриие харахада, үшөөл һанаһанда хүрэнэгүй. Газар тарялан эрхилдэг хуушанай ёһо гурим хүдөө ажахын продуктнуудые, илангаяа мал ажалһаа абтадаг продукци, эрид ехээр дээшэлүүлхэ арга хүсэд олгоногүй. Яахадааб гэхэдэ, жэл бүри ниитымнай малда хэрэгтэй тэжээлэй оройдоо 40—50 процентнь хангагдана. Үсөөнөөр хэлэбэл, тарялангай газарай гектар бүриһөө тэжээл багаар абтана. Хэрбээ управлениин ажахынууд ганса тарян ажалай талаар хараалһан түсэбөө бэелүүлхын тула 1965 ондо хамта 1 миллион 280 мянган центнер тэжээлэй единицэ гэхэ гү, али тарялангай гектар бүриһөө 20 центнерһээ бага бэшэ тэжээлэй единицэ абаха болоно. Тиихэдэ хахалагдадаг газарай 100 гектар бүридэ 75 центнер, эдлүүриин бусад газарай 100 га бүридэ 16 центнер хүртэхөөр мяха абаха, нооһо, үндэгэ абалгые хоёр дахин ехэдхэхэ зорилгоёо хараада абалсабал, **жэл соо 2 миллион 100 мянган центнер гэхэ гү, али тарялангай гектар бүриһөө 30 центнерһээ доошо бэшэ тэжээлэй единицэ абаха ёһотойбди.**

Энэ зорилгоёо хайшан гээд бэелүүлхэбибди? Тарялангай газарай 100 га бүринь иимээр хубаарилагдаха гэбэл: 40 гектарта оороһо тарян таригдаха. Га бүриин 20 центнер ургаса хуряагаа һаамнай, тэндэһээ 1 мянган центнер тэжээлэй единицэ абтаха болоно; 24 гектартань кукуруза, 12 гектартань горох-обёосой холисо, 4 гектартань саахарай свёкло таригдаха. Эдэ гурбан ургамалһаа хамта 780 центнер тэжээлэй единицэ абтаха. Хамталан хэлэбэл, манай управлени мүнөө жэлдэ бүхы тарялангайнгаа газарай 66 процентдэнь оороһото, бобово ургамалнуудые, 16 процентдэнь кукуруза, 16 процентдэнь горох-обёосой холисо тариха юм. Энээнһээ гадна, сабшалангай газарай 100 га бүриһөө 500 центнер тэжээлэй единицэ гэхэ гү, али гектар бүриһөө 15 центнер үбһэ ногоо ургуулхаар хараатайбди.

Тарялангай газарай 100 га бүридэ иимэ хэмжээтэй ургамалнуудые тарядад, сабшалангаа һайжаруулаад байбалнай, мал ажалай ашаг шэмэ—һү, мяха, нооһо, үндэгэ абалга һураггүй дээшэлхэ бшуу. Хүдөө ажахын продуктнуудые түргэн элбэгжүүлхэ зорилгоёо богони болзорто бэелүүлжэ шадахабди.

Баргажанай үйлэдбэриин управлениин ажахынууд тарялангай бүридэлые хубилгахадаа, иимэ гол асуудалнуудые шиидхэхэ:

а) тарялангай газар дээрэ полевой, фермэ шадарай севооборотуудые зүбөөр, ашагтайгаар хэрэглэхэ;

б) газараа зүбөөр элдүүрилхэ, ургасыга саг соонь харууһалха;

в) нютагай болон минеральна утэгжүүлгэнүүдые зүбөөр хэрэглэхэ;

г) үрэһэнэй ажахые һайжаруулха. Эрхим шанартай үрэһэ хүрэнгэ бэлдэдэг болохо;

д) агротехникын заабаринуудые наринаар сахиха, ургамалые элдэб үбшэнһөө, хорхой шумуулһаа хамгаалха;

е) газар уһалалгые үргэдхэхэ. Намаг хатааха.

Управлениимнай ажахынууд наукын заабариин ёһоор ажалаа эрхилэн, нютаг нютагай эрхэ байдал, онсо илгаае хараадаа абажа зохёогдоһон газарай хүрьһэнэй карта-нуудые хэрэглэһэн байха юм. Мүн ажал хүдэлмэриин дүй дүршэл, туршалганууд хараада абтаа бшуу. Жэшээнь, 1961 оноһоо эхилээд Тимирязевай нэрэмжэтэ хүдөө ажахын академиин аспирант нүхэр Намжилов XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой тарялангай газар дээрэ туршалга хэһэн байна. Тусхайлхада, 20 гектар поли дээрэ олон янзаар: эртын паарые шаблаатай, мүн шаблаагүй плугуудаар хахалһан, тиигээд хахалагдаһан паарта кукуруза ургуулжа туршаһан. Паарай газарта хабар орой—зундаа 8—10 сантиметр гүнзэгыгөөр лущени хээд, намар шаблаагүй плугаар дахиад 20—22 сантиметр гүнзэгыгөөр хахалжа туршаа бэлэй. Энэнь юу харуулааб? Шаблаагүй плугаар хахалжа, тарилга хэгдэһэн паарта шэниисэ тарихада, сэбэр паар дээрэ ургуулһанһаа 30—34 процентээр ехэ оороһон абтаһан байха юм. Тиимэ газарта «Онохойская-4» сортын шэниисэ 7—8 үдэрөөр эртэ эдеэшээ.

XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүү дүй дүршэл, туршалганууд дээрэһээ тобшолол хэжэ, ехэ хүдэлмэри ябуулна. Эндэ тракторно-тарян ажалай хоёр бригада хүдэлдэг. Мүнөө тус бүхэндэнь зургаан политой гурбан севооборот, колхоздонь бүхыдөө зургаан тиимэ политой севооборот хэрэглэгдэхээр зохёогдоо. Тиигэжэ эдэ полинуудта хамта 8924 гектар ургамал таригдаха гэхэ гү, али бүхы тарялангайнь 85 процентые эзэлхэ байна.

Тус колхозой севооборотой полинуудта, мүн кукуруза тариха газартань утэгжүүлгэ ехээр хэрэглэгдэхэ. Бүхы дээрээ 35,5 мянган тонно шэбхэ, шоройгоор хэгдэһэн компостнууд, 540 тонно минеральна утэгжүүлгэ оруулагдаха болоно. Энээнэй хажуугаар 3592 гектарта 5375 килограмм гербицид хэрэглэгдэхээр хараалагдаа. Тарялангай газарай бүридэлые шэнээр хубилгаһан энэ колхоз 1964 ондо 6109 га оороһо таряа, тэрэ тоодо 4300 гектар шэниисэ, 2083 гектар тэжээлэй ургамал тариха юм. Мүнөө жэлдэ тарялангай 1330 гектарынь шаблаагүй плугаар хахалагдаха. 1800 гектар тарянай үзүүр дээрэ лущени хэгдэхэ. Тиихэдээ агротехническэ заабаринууд наринаар сахигдаха юм.

Энээнтэй хамта тарялангай, сабшалан болон бэлшээриин горитой газарые уһалха аргатай. 1964—1965 онуудта уһалууриин системэнүүд, насосно станцинууд хэрэглэгдэжэ, уһалагдадаг газар 691 гектарһаа 1856 гектарта хүрэтэр үргэдхэгдэхэ. Уһалагдаһан тарялан дээрэ оороһо таряа, хартаабха, овощ, кукуруза, саахарай свёкло, бобово ургамалнууд таригдаха юм. Тус артель иимэ хэмжээ хараалан, баян ургаса түйлахынгаа хажуугаар ниитын малда бардам хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхэ, мал ажалай продуктнуудые бүри ехээр абадаг болохо зорилготой.

Энэ хабарһаа эхилээд управлениимнай ажахынууд ямар хүдэлмэридэ гол анхаралаа хандуулха байнаб гэбэл:

нэгэдэхеэр: тарялангайнгаа газарые зүбөөр элдүүрилхэ. Газараа нэгэл янзаар хахалжа байнгүйгөөр, шаблаагүй плугаар хахалха. Хүнтэйн талые эдлэжэ байдаг ажахынууд буртаг үбһэнтэй тэмсэхын, газараа шииг нойто ехэтэй байлгахын тулада эртын паар хахалха болоно. Тиихэдээ баһал шаблаагүй плуг хэрэглэхэ, хабарай сагта паартаа 8—10 сантиметр гүнзэгыгөөр лущени хэхэ, намар болоходо 20—25 сантиметр гүнзэгыгөөр шаблаагүй плугаар хахалжа, хүрьһыень зөөлэрүүлхэ юм. Сэбэр паар дээрэ ургамалнуудые тарижа ургуулха. Энэ зорилгоор нютагтамнай обёос, горох, кукуруза, зарим ушарта наран сэсэг таригдаха болоно. Наран сэсэгые апрель һарын һүүлээр таряад, июлиин 20 болотор хуряажа, силослэхэдэ хамаагүй. Тиигээд тэрэ газартань оройн паар хахалхада таатай. Буртаг үбһэнтэй тэмсэхын тула ургамалай газар дээрэ бултайжа гарахын урда, мүн гаража байхадань борнойлхо. Тарилгын һүүлдэ газарай хүрьһэ шоройе жэгдэлхэ хүдэлмэри заатагүй хэгдэхэ ушартай.

Хоёрдохёор: газараа үрэжэлтэй болгохын тула утэгжүүлгэ үргэнөөр хэрэглэхэ. Энэ талаар о түрүү ажахынуудта хэр дүй дүршэлые нэбтэрүүлхэ Тиихэдэ манай Баргажан шье илангаяа наг шэбхэ дэлмэриие һайнаар эмхидха хынууд бии. Жэшээбэл, Ба болон Хурамхаанай сов XXII партсъездын нэрэмжэ хоздо оньһожоруулагдамал нууд эмхидхэгдэнхэй. Пол лан дээрэ наг шэбхэ зөөх хоёр һара управлениин аж та соносхогдоод байна. Эн жуугаар абтаһан минералы жүүлгые наринаар хадага бөөр хэрэглэхын тулада а зохихо хэмжээ абажа байна.

Гурбадахяар: ургаса ехээр тула һайн шанартай үрэһ тэй. Ажахы бүхэндэ үрэһэ хай бригаданууд бии болгог мэ бригаданууд тон түрүү гаа сортовой үрэһөөр ханг гатай. Үрэһэнэй бригада үрэжэл ехэтэй, шэлэгдэмэ даалгажа үгтэхэ, техникэ, зэ тэй болгогдохо, хүдэлмэрии ридахаар дүршэлтэй мэрг табигдаха юм.

Дүрбэдэхеэр: юун хэгдэх дэ, ойрын хоёр-гурбан ж тор механическа аргаар ходой уһа гаргажа, Хүнтэй уһалха зорилготойбди. Энэ ажахынууд мүнөөнһөө бэлдэ лаа. Уһалагдаха газарта хүд нонуудые даагшадые шэлэ парткомдо баталаабди. Инга нэртэй 7 үдэрэй семинар дэхэ юм. Уһалалга үргэнөөр дэг боложо, гансахан Хүнтэй да жэл бүри гектарай 25—3 нер оороһо тарян, 400—50 нер кукуруза ургуулха арга Ингээд байхадаа хэдэхэн жэл гаргашамнай харюулагдаха бш

КПСС-эй ЦК-гай февралиин нумэй шиидхэбэринүүдээр һан манай управлениин хүд хын хүдэлмэрилэгшэд урда һан зорилгонуудаа амжалтат бэелүүлжэ шадаха байха.

Бэрхэшүүлэй нэгэн

— Үетэн нүхэдһөө юугээрээ илгараабиб? Оройдоо юугээрээшье илгарнагүйб, — гэжэ Владимир хэлэдэг.

Өөрөө үнинэй трактористаар ажаллана. «МТЗ-5» тракторайнгаа жолооое бахим барижа ябаһан нүхэрнии агтынгаа абари зангые һайса танниһан байха даа. Тэрээндэ үгтэһэн ямаршье даабаринуудые үнэн шударгыгаар, эрхим шанартайгаар дүүргэдэг. Сугтаа ажаллажа ябаа нүхэдтөө ходо хамһалсажа байдаг. Ажал дээрэ ямаршье ушарал тохёолдодог. Али нэгэн хүлеэгдээгүй шалтагаанаар трактор заримдаа эбдэршэдэг шуу.

Нэгэтэ иимэ ушарал болоо һэн. Хойноо ашаатай шарга шагтагалһан трактор ой тайга соогуур ябажа ябаба. Зудан тайгын нойтон модон яһала хүндэ ааб даа. Гэнтэ тракторай таршаганаан аалидаад, ашаатай шаргань ташалуур уруу һолжоржо, тэрэнээ хажуу тээшэнь хазагайртар татаба. Харгын хирхагта нюхагдаһан мөөрэйнь резинэ хиигээ табижа, урагшаа ябаха аргагүй болобо. Яалтай гээшэб? Бэрхэтэй хүшэршье һаань, уданшьегүй бэрхэшээл усадхагдажа, ашаагаа бүтэн бүринөөр асараа бэлэй. Иимэ бэрхэтэй ушарал дайралдажал байдаг. Владимир ямаршье бэрхэшээлһээ тэрьелжэ ябадаггүй, илажал гарахаа оролдодог. Тиимэл хадаа Хурамхаанайнгаа барилгын модоной комбинадайхидай дунда нэрэ хүндэтэй болоһон юм. Гэбэшье Владимир Саган ганса хэжэ ябаһан ажалаараа хизаарладаггүй, харин ниитын ажалда үнэн шударгыгаар хабаададаг. Баргажанай хүдөөгэй комсомолой комитедэй гэшүүн, залуу тракторист тэндэхи «Комсомолой прожекторые» хүтэлбэрилнэ.

Г. Бадмаев.

Баргажанай аймаг.

ХАЛУУН ХҮДЭЛМЭРИ ЭХИЛЭЭ

Кукурузашадай звенодо

«Хүдөө ажахын бүхы һалбаринуудые саашадань улам хүсэтэйгөөр, аша үрэ ехэтэйгээр хүгжөөхэ, оороһо таряа болон бусад ургамалнуудые, мүн һү, мяха болон мал ажалай бусад продуктнуудые бүри элбэг ехээр абадаг болохо гээшэ бүхы арадай, партиин шухалын шухала зорилго гэжэ тоолохо» гээд, КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй тогтоол соо онсолон заагдана.

Тиимэһээ колхоз, совхоз бүхэн газараа үрэжэлтэй баян болгожо, **тарялангай га бүриһөө** элбэг **ехэ ургаса** абахын түлөө хэзээ **хэзээнэйхиһээ** оролдосотойгоор **тэмсэхэ** ёһотой болоно. Нэн түрүүн тарялан, сабшалан һайнаар утэгжүүлхэ, уһалха, газараа эзэн ёһоор, зүбөөр элдүүрилбэл, үндэр баян ургаса абтаха байна бшуу. Энээниие Хяагтын совхозой механизаторнууд һайн ойлгожо, гансашье гүрэнһөө минеральна утэгжүүлгын ехээр үгтэхые хүлеэгээд һуунгүй, өөһэдынгөө доторой арга боломжые гүйсэдөөр хэрэглэхэ гэжэ шиидээ. Мүнөө совхозой бүхы отделениинүүдтэ тарянай газарта наг шэбхэ гаргаха, нээшэнэй үнэһэ, шубуунай аргал суглуулха хүдэлмэри үргэн далайсатайгаар эмхидхэгдэжэ байна. Эндэ тусхай оньһожоруулагдаһан отряд эмхидхэгдэжэ, богонихон болзор соо тарялан дээрэ 10 мянга гаран тонно, тэрэ тоодо кукурузын газарта 3 мянга үлүүтэй тонно, шэбхэ гаргаа.

— Бидэ имагтал бүри нёдондо обоологдожо, һайса нэгшэһэн хуушан шэбхээ тарялан дээрэ гарганабди. Хэрбээ шэнэ шэбхэ гаргаа һаамнай, мүртэй туһа болохогүй. Тиимэһээ тэрэнээ хожом хэрэглэхээр мүнөө һайнаар обоолнобди. Гадна хабартаа наг шэбхээ хара шоройтой худхажа, компост хэхэ, мүн уһандашье шэнгэрүүлээд, газараа утэгжүүлдэг болохо гэжэ бэлдэжэ байнабди, — гээд, кукурузашадай звеное даагша Николай Корытов хөөрэнэ.

Тэрэшэлэн тус совхозойхид ямар газарта хэды шэнээн, ямар утэгжүүлгэ хэрэгтэйб гэжэ тодоруулхын тула тарялангай хүрьһэ шэнжэлхэ агрохимиин лаборатори бии болгоо. Энэмнай Хяагтын үйлэдбэриин управлени дотор эгээн түрүүшын агрохимлабаратори болоно.

Тарялангдаа наг шэбхэ ехээр гаргахынгаа хажуугаар һүүлэй үедэ энэ ажахын механизаторнууд Сүхэ гол дээрэ бүлүүр станци тодхоод, Цагаан Арал гэжэ газартахи тарялан дээрэ уһа гаргажа, тошон халяажа байна. Мүн баһа нэгэ станцинь Мөөрөөчын тарялан дээрэ хүдэлжэ эхилэнхэй.

— Бүлүүр стацинууднай яһала һайн хүдэлнэ. Шульгин, Глебов бидэ гурбан час соо 300 кубометр хүрэтэр уһа бүлэжэ гаргана гээшэбди, — гэжэ Николай Корытов хэлэнэ.

Механизаторнуудай иигэжэ үнэн зүрхэнһөө оролдожо хэһэн ажалынь дэмы хосорхогүйл. Байгша ондо сагай уларилһаа дулдыдангүй, элбэг баян ургаса хуряахань лабтай.

А. Сурмач.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Кукурузашадай звеное даагша Н. Корытов. 2. Бүлүүр станци хүдэлгэдэг механизатор Л. Шульгин. 3. Тошон халяаха хоолойнуудые тодхожо байна.

Авторай фото.

Мүрысөө үүсхэһэн фермэдэ

«Үнеэн бүриһөө хахад пууд һү haaхын түлөө тэмсэе» — гэжэ Хэжэнгын совхозой хоёрдохи отделениин һаалишад аймаг дотороо мүрысөө үүсхээд, КПСС-эй ЦК-гай Пленумые ажалай амжалтаар угтаба. Февраль һарын эдэ үдэрнүүдтэ шэмэрүүн шанга хүйтэн болобошье, эндэхид һү һаалгаяа заахашье доошолуулаагүй. Һаамхай үнеэн бүридэ хоногой 8-9 литр һү һаажа, ажалаа эмхитэйгээр ябуулжа байнхай.

Абаһан уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлжэ байһан энэ гүүртынхидэй ажал хэрэг тухай һонирхоходо:

— Үбэлэй үедэ ехэ һү абаха гээшэ һаалишад, мал адуулагшадай ямараар ажаллаһанһаа дулдыдаха ха юм. Тиимэһээ һаалишаднай үнеэдээ һайнаар харууһалха, зүбөөр эдеэлүүлхын хойноһоо бүхы хүсэл оролдолгоёо гаргана, — гэжэ гүүртын бригадир Цырендоржо Санжижанов хэлэнэ.

Цырендоржо Мухандаевич Санжижановай шэнэ тушаал даажа абаад ажаллаһанһаа хойшо гүүртын ажал зүбөөр эмхидхэгдэдэг болоо. Гүүртын үнеэд саг соогоо эдеэлүүлэгдэнэ. Үдэртэ үнеэн бүридэ 3,3 килограмм үбһэ, 15 килограмм силос, абтаһан литр һүн бүриин 200 грамм концентрат үгтэнэ. Һаалишадта зохихо байра байдал тэхеэрэгдэнхэй. Тэдэнэй байдаг гэртэ ороходо һаруул, сэбэрхэншье. Малшад сүлөөтэй сагтаа радио шагнадаг, газетэ, журналнуудые абажа һонирходог юм.

Гүүртын бригадир Цырендоржо Мухандаевич урдань тракторна бригадые даагшын орлогшоор арба гаран жэлдэ хүдэлһэн намтартай. Ажалай дүршэл ехэтэй энэ хүн гүүртые даажа абахадаа, хүдэлмэреэ зүбөөр эмхидхэжэ шадаа ха юм. Тэрэ анхан малшадай дунда ажалай журам һайжаруулһан, хүн бүхэниие даадаг ажалдаа оролдосотойгоор хандадаг болгоо бшуу. Мүнөө тоһэ тэжээлынь гамтайгаар гаргашалагдажа байдаг.

Һүүлэй үедэ гүүртынхид үдэртэ 700—800 литр һү һаагаад, тэрэнэйнгээ 600 гараниинь гүрэндэ тушаана. Тугалнуудта искусственна аргаар һү бэлэдхэдэг болгогдожо, пилээд ехэ һүн алмагдана. Кабанскынхидай уряае дэмжэхэдээ, олон һаалишад дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абаа. Жэшээлхэдэ, гүүртын түрүү һаалишан П. Цырендылыкова, И. Жигмытова, Е. Санданова гэгшэд үнеэн бүриһөө 1800 литр һү һааха уялгатай. Мүнөө тэдэнэр үнеэн бүриһөө хоногой 10 килограмм хүрэтэр һү һаажа, урдаа табиһан зорилгоёо амжалтатайгаар бэелүүлнэ.

Гүүртынхидэй амжалта түйлаха хэрэгтэ коммунистнууд ехэ туһаламжа хүргэдэг. Эндэ 6 коммунистһаа бүридэһэн партийна бүлэг бии юм. Тэрэниие партгруппорг А. Дашеев хүтэлбэрилжэ байхадаа, хододоо суглаа үнгэргэдэг, шухала асуудалнуудые зүбшэдэг юм.

Н. Бочкин.

Лүговодуудай жэшээтэ ажал

Жэлһээ жэлдэ колхозой адууһа мал улам үдэжэ, тоо толгойнь олошоржол байна. Тиимэһээ хамтынгаа малда бүдүүн тэжээл, шэмэтэ силос болоод, талха тарянай зүйл бардамаар бэлэдхэжэ шадабал, [illegible] булшантайгаар үбэлжэхэнь хэндэшье мэдээжэ ха юм даа.

— Бидэ түрэл партиингаа декабриин болоод февралиин Пленумүүдэй химиин шэдитэ хүсые хүдөө ажахыдаа хэрэглэн, газар уһаяа эзэн ёһоор ашаглажа, үндэр баян ургаса абадаг болохо гэһэн сэсэн мэргэн шиидхэбэриие сэдьхэлэйнгээ гүнһөө һайшаанабди, — гэжэ Сэлэнгын Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой луговод Цыретор Жамбалов баяртайгаар хөөрэнэ.

Үнэхөөрөөшье сабшалангайнгаа газарые һайнаар утэгжүүлээгүй, зүб мүрөөр ашаглажа шадаагүй һаа, хамтынгаа адууһа малые хүсэд хүрэхэ үбһэ тэжээлээр хангахань бэрхэтэй. Хэрбээ минеральна утэгжүүлгэ, наг шэбхээр горитойхон утэгжүүлээд, шулуу модо, шугы шэбэрһээнь сэбэрлэжэ, жэл бүри үргэдхэжэ байгаа һаа, һайн шанартайшье, ехэшье үбһэн абтаха һэн.

Тиин гэхэдэ колхозой уһалагдадаг талмайһаа дунда зэргээр оройдоол 6-7 центнер, зарим газарһаань мишл 4-5 центнер үбһэн абтана. Жэшээнь, үнгэрэгшэ жэлдэ урда жэлэйхидэ орбол аяар 6 мянган центнерээр бага үбһэн хуряагдаа. Энэ юу харуулнаб гэхэдэ, сабшалангаа һайжаруулха хэрэгтэ анхаралаа багаар хандуулдаг, луговодуудай ажал хүдэлмэриие зүбөөр сэгнээгүй, ажалайнь түлөөһэнэй гуримшуулагдаагүй дээрэһээ болоо гэхэдэ алдуу болохогүй. Энээнһээ болоожо, үбэлэй тэгэндэ үбһэ тэжээлээр дуталдаха, малай гарзалха ушар али олон үзэгдөө. Ингэжэ үнгэрһэн жэлдэ колхоз һү, мяха гүрэндөө худалдаха жэлэйнгээ түсэбые дүүргээгүй бшуу.

— Һүүлэй жэлнүүдтэ үбһэ тэжээлээр дутамаг байһанһаа болоожо, адууһа малай тоо толгой нилээд олоноор хороо. Иимэ болохолоороо, олзо доходнайшье д лоо, сабшалангай газарта һуудаг гүүртэ, отаранудай шэбхэ хото хорёонһоо гарга мишл хэбтэдэг ушаршье ба Саашадаа бии байһан алдуу дүүгээ усадхажа, бодотоор лаха сагнай тулажа ерээ гээ гэжэ колхозой үндэр на үнинэй луговод Жапов Даш док Жалсанович мэдүүлнэ.

Үнгэрэгшэ жэлдэ комму Цыретор Раднаевич Жамбал звено һайшаамаар жэшээ ха лаа. Тиигэжэ хэдэн жэлэй тээ сабшалан байһан аад, шээри болоһон 50-яад гекта зарые дахяад һэргээжэ, эрхи жалта түйлаа. Үшөө үбэл ба да наг шэбхэ горитойгоор гаа, саһа тогтоогоо, тошон ляагаа һэн. Үүсхэлтэ ажала ашаар гектар бүриһөө 16- центнер үбһэ абажа, хамта рээ 800 гаран центнер хим шанартай үбһэ өөһэды хүсөөр гээлтэ хороолтодо лангүйгөөр хуряажа абаа.

Энэ жэлдэшье тус звеногой хэ бүтээхэ ажал ехэ юм. Са лангайнгаа газарые шугы бэрһээнь сэбэрлэжэ, хорёод тараар үргэдхэхэ, ханааб гуудые шэнээр татаха, илан наг шэбхэ ехээр гаргажа, жэлдэ гектар талмайһаа 20 ц нерһээ доошо бэшээр үбһэ хү ха зорилготой.

Тиихэдэ 4-дэхи бригадын хэ луговод Александр Ефим звено үнгэрэгшэ жэлдэ 400 тар сабшалангай гектар бүр 15—18 центнер үбһэ абаа. жэлдэшье А. Ефимов гекта 20 центнерһээ дээшэ һайн нартай ургаса абахаар шии хэй.

Ингэжэл ажалаа зүбөөр т жа, үүсхэл оролдосотойгоор а лабал, һү, мяханшье ехэ абт ажахын олзо доходшье дээш бшуу. Загастайн луговодууд лэһэндээ хүрэхэ аабза гэжэ дагдана.

В. Будажап

Сэлэнгэ, Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз.

ЭМХИГҮЙ БАЙДАЛАЙ ХОЙШОЛОН

Дарма Будаевай даадаг һү һаалиин гүүртэ колхоз соогоо эгээ томонь юм. Эндэ хамтадаа 15 хүн ажаллаадаг.

Шэнэ жэлэй январь һарын дүн харабал, һү һааха түсэбынь дүүргэгдээгүй. Һаамхай 75 үнеэнһээ (бүхыдөө 112 үнеэтэй) 12423 килограмм һүн һаагданхай. Гэхэ зуура эндэхи һаалишад январь һарада хараалһан түсэбөө сохом дүүргэхэ, горитой үлүүлхэшье аргатай байгаа. Юуб гэхэдэ, үбһэ тэжээлынишье нёдондонойхиһоо дутамаггүй, һаалишадайшье ажал хүнгэн.

Теэд ямар шалтагаанаар эндэ һүн багаар һаагданаб, бүхы талынь бодолсожо, хараалһан түсэбөө юундэ дүүргэнэгүйб гээд асуухаар. Энээндэнь иимэ харюу үгэхөөр: һаалишан үнеэдээ оролдосотой, зүбөөр харууһалнагүй, тэжээлээ шадамараар буйлуулжа, саг соонь эдюулнэгүй.

Үнеэдтэ һолоомо дэбтээжэ эдюулдэг болоһоор үшхэнэй. Зүгөөр эндэхи зарим һаалишад энэ бэлдэгдэһэн тэжээлээ, дэбтээгдэһэн һолоомоёо малдаа эдюулхэеэ залхуурна. Колхоздоо яһала магтаалтай ябаһан һаалишад К. Батуева, Д. Абидуева, Б. Найданова, Б. Гармаева гэгшэдэй иимэ таагүй ааша хаа-яа гаргадагынь гайхалтай.

Ажалай гурим сахидаггүй, үглөөгүүр орой ажалдаа ерэдэг хүнүүд баһал бии. Г. Очирова, Б. Гармаева, Б. Цыреторова гэгшэд үглөөгүүр хоцол оройтожо ажалдаа гарадаг. Суглаанда энээн тухайнь шанга шүүмжэлэл болодог. Тиигээд суглаанай һүүлээр мүнөөхи хуушанайнь байдал үргэлжэлдэг байгаа.

Һү һаалгыя эрид дээшэлүүлхэ зорилгоор үнеэдые үдэртөө гурба һааха гэжэ хэлсэгдэһэн. Үнэндөө тиимэшье юумэн байхагүй. Хүн бүхэн дура зоргоороо ябадаг. Үдэр бүри үдын һаалганда 2-3 һаалишад ерэдэггүй.

Б. Найданова үдэртөө үнеэдээ гурба һаадаг байхадаа, 60 гаран литр һү тушаадаг һэн. Мүнөө хоёр һаадаг болоод, үдэрэй 6—8 литр һү багаар абана. Нигэ нигэһээр бүхы дээрээ һаагдадаг һүниинь горитойгоор хорошоно, хараалһан түсэбынь дүүргэгдэнэгүй бшуу.

Энэ фермын зарим һаалишад сугтаа ажаллаадаг нүхэдтөө туһалха, үнэн сэдьх хамһалсаха гэжэ бодоод Г. Очировагай үбшэлхэдэ дэхи гурбан һаалишад дыень һаагаад, һүеэ өөһ бэшүүлжэрхиһэн бай Энээн тухай гүүртые даа дашье, тоо бүридхэгшэд хэлээгүй.

1964 ондо үнеэн бүри 1800 литр һү һааха сош уялгатай энэ, гурбадахи мын һаалишад дээрэ ду даһан дутагдалнуудые усадхажа, ажалаа түр һайжаруулха бэзэ гээд хаар.

З. Т

Кировэй нэрэмжэтэ колх Харганаа нютаг.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной февралиин 22.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ПРОМЫШЛЕННОСТИИН, ТРАНСПОРТЫН, ХЭЛХЕЭ ХОЛБООНОЙ, БАРИЛГЫН, НИИТЫН ЭДЕЭ ХООЛОЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ 1964 ОНОЙ

СОЦИАЛИС УЯЛГА

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

ТРАНСПОРТЫН ТАЛААР

үүн-Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделе-
ашаа тээхэ даабари декабриин 20-до дүүргээд,
мянган тонно ашаа даабариһаа гадуур ашаха, ва-
ой эрьесэ нормоор хараалагдаһанда орходоо 0,1
аар түргэдхэхэ, ашаа шэрэлгын өөрынь үнэ хям-
уулһанай ашаар 160 мянганһаа бага бэшэ арь-
лта хэхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ даабари
процентээр үлүүлэн дүүргэхэ.

еспубликын автотранспортна ажахынууд ашаа
эхэ жэлэй түсэбые декабриин 25-да дүүргэхэ,
һөө гадуур 125 мянган тонно ашаа зөөхэ, ав-
ильна транспорт ашаглалгые нормоор хараа-
аһанһаа 0,5 процентээр ехэдхэхэ, ашаа зөөл-
өөрынь үные хямдаруулжа, 21 мянган түхэри-
лмалта хэхэ. Горючи хэрэглэлгые нормоор ха-
агдаһанһаа 0,3 процентээр бага болгохо. Само-
ор ашаа шэрэхэ, пассажирнуудые зөөхэ жэлэй
б декабриин 25-да дүүргэхэ.

ХЕЭ ХОЛБООНОЙ ПРЕДПРИЯТИНУУДААР

шаг олзо оруулха гүрэнэй түсэб 5 мянган түхэ-
эр үлүүлэн дүүргээд, продукциин хэмжээе ту-
эр хараалагдаһанда орходоо 1,5 процентээр ехэ
охо.

елеграфно-телефонно хэлхеэ холбоогоор ажал-
ые һайнаар хангахын тула 1964 оной февралиин
олотор 19 автомат телефонно станци тодхожо,
алгада тушааха, городууд хоорондохи холбоо
аруулхын тула 20 телефонно, 4 телеграфна
оо шэнээр байгуулха.

БАРИЛГЫН ТАЛААР

арилга-хабсаралгын жэлэй түсэб декабриин
дүүргэхэ. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ даа-
ые 9 процентээр үлүүлхэ. Барилгын өөрынь
түсэбөөр хараалагдаһанһаа 0,4 процентээр
оруулха.

0 мянган түхэригэй барилга-хабсаралгын хү-
эри хэхэдээ 1964 ондо 270 кубометр хүрэтэр
арамал түмэр-бетон зүйлнүүдые хэрэглэхэ.
адай ажахые хүгжөөхэ түсэбөөр хараалагда-
й ёһоор үйлэдбэриин хүсэн эды шэнээнээр
алхэ гэбэл:

лаан-Үдын оньһожоруулагдаһан шэлэй заводто
соо 8 миллион дүрбэлжэн метр сонхын шэл
аха хүсэтэй түхеэрэлгэ 1964 оной сентябриин
олотор ашаглалгада үгэхэ;

Татарский ключ» карьерээр—химическэ талаа-
олисогүй 300 мянган тонно известняк малтаха
эй түхеэрэлгэ 1964 оной ноябриин 15 болотор
гдаха;

1964 оной июнь соо Улаан-Үдын ТЭЦ-эй шэнэ агрегат ашаглалгада тушааха;

Онохойн модоной комбинадай шэнэ комплексые 1964 оной ноябрь соо ашаглажа эхилхэ;

Жэл соо 2100 условно заһабари хэхэ хүсэтэй түхеэрэлгэ 1964 оной август соо Элхиин авто-заһабарилгын заводто тушааха.

Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводто: 1964 оной февраль соо дизельнэ цехэй 2-дохи пролет, дизельгенераторнуудые шалгаха станци, гальваническа цех 1964 оной март соо барижа дүүргэхэ.

Барилгын подрядна организацинууд гэр байра, һургуули, хүүгэдэй эмхи зургаануудые бариха жэлэйнгээ түсэбые 1964 оной декабриин 20 болотор дүүргэхэ.

«Бурятцелинстрой» трест 2328 тугалай багтаха 16 байра, 3400 үнеэнэй 17 байра, 45 мянган толгой хониной 45 байра, 5540 толгой гахайн 11 байра, 25 мянган шубуунай 5 байра 1964 оной декабриин 15 болотор ашаглалгада тушааха.

ХУДАЛДАА НАЙМААНАЙ, НИИТЫН ЭДЕЭ ХООЛОЙ ПРЕДПРИЯТИНУУДААР

Розничо эд бараанай эрьесын, ниитын эдеэ хоолой жэлэй түсэб болзорһоонь урид дүүргэхэ, тиигэжэ 1800 мянган түхэригэй эд бараа, эдеэ хоолой зүйлнүүдые түсэбһөө гадуур арад зондо наймаалха. Гаргаша хэлгые 222 мянган түхэригөөр бага болгожо, 40 мянган түхэригэй ашаг олзо түсэбһөө гадуур оруулха.

Худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой предприятинуудые олошоруулха, 197 хүнэй ажаллаха 71 магазин, 1663 хүнэй һуужа эдеэлхэ 24 столово, мүн 6 хилээмэнэй пекарни барижа дүүргэхэ.

Буряадай АССР-эй промышленностиин, транспортын, хэлхеэ холбооной, барилгын организацинуудай, худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, алба хаагшад 1964 оной гүрэнэй түсэб болон уялгануудаа дүүргэхэ, КПСС-эй XXII съездын, партиин ЦК-гай декабриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бодотоор бэелүүлхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа, эрдэм мэргэжэлээ зорюулха байһан тухайгаа КПСС-эй ленинскэ Центральна Комитедые, Никита Сергеевич Хрущевые найдуулна.

Социалис уялганууд промышленностиин, транспортын, барилгын болон худалдаа наймаанай предприяти, организацинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй суглаанууд дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ, баталагдан абтаа.

ҮРГЭН ДАЛАЙСАТА МҮРЫСӨӨН

Прибайкалиин промышленна зонын предприятинуудаар 11 мянга гаран хүнүүд, 430 бригада, 138 цех, халаанууд, 18 предприятинууд коммунис ажалай нэрэ зэргэтэй болохын түлөө тэмсэжэ байна. Мүнөө 1582 хүдэлмэришэдэй ажалладаг 184 бригада, цех, халаанууд иимэ нэрэ зэргэтэй болонхой. Эрхимүүдэй эрхим 1522 хүдэлмэришэд, инженер, технигүүд коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргэ үндэр дээрэ үргэжэ ябана.

Эдэ тоо, баримтануудые зонын коммунис ажалай ударнигуудай һаяхан болоһон 2-дохи слёт дээрэ элидхэл хэһэн парткомой секретариин орлогшо А. П. Санникова дурдаһан байна.

Мүнөө үедэ зонын предприятинуудаар коммунис хүдэлөөн үргэн далайсатай болонхой. Байгалай леспромхоздо коммунистнууд Скопинцев, Панов, Колос гэгшэд коммунис ажалай түлөө мүрысөөнэй эхи табижа, предприяти дээрээ эгээн түрүүлэн коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн түүхэтэй. Мүнөө леспромхозой бүхы коллектив — 1200 гаран хүдэлмэришэд, инженер, технигүүд, алба хаагшад коммунис ажалай предприятиин нэрэ зэргэтэй болохын түлөө тэмсэлдэ оронхой. Доодо складай коллективтэ, 18 бригадануудта иимэ нэрэ зэргэ олгогдонхой.

Тимлюгэй цемент-шиферэй заводой центральна лаборатори коммунис ажалай нэрэдэ хүртэнхэй. Эндэхи 60 хүдэлмэрилэгшэд тус тустаа 2—3 мэргэжэлтэйнүүд, бэе бэеэ һэлгэлсэн хүдэлжэ шададаг. Бултадаа һуралсажа, эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлнэ. 3 хүн дээдэ һургуулида, 15 хүдэлмэрилэгшэд үдэшын техникумдэ һуралсана. Лабораториин коллектив өөрынгөө шефтэ Каменскын 11 жэлэй һургуулиин 7-дохи «А» классые абаад, һурагшадай, тэдэнэй түрэлхидэй дунда ехэхэн хүдэлмэри ябуулна. Һурагшадай лабораторидо ерээд, ажалтайнь танилсажа, һонирхожо байхыень хододоо харахат.

Коммунис ажалай түлөө мүрысөөн гансахан предприятинуудаар бэшэ, мүн худалдаа наймаанай, медицинскэ эмхи зургаануудаар, һургуулинуудаар үргэнөөр дэлгэрэнхэй гээд элидхэлшэ хэлэһэн байна.

Слёдто хабаадагша ажал үйлэдбэридөө түйлаһан амжалтанууд тухайгаа, хайшан гэжэ коммунис ажалай ударнигай, коллективэй нэрэ зэргэтэй болоһон тухайгаа хөөрэлдэһэн, дүй дүршэлөөрөө андалдаба.

Байгалай модоной баазын энергопоездын машинист нүхэр Гуляев үгэ абана.

— Манай коллективтэ үнгэрһэн жэлэй Октябриин һайндэрөөр коммунис ажалай нэрэ зэргэ олгогдоо һэн. Энээнэй тула ехэхэн оролдогдоо гээшэ. Хамта 60 хүн ажалланабди, бултадаа тус тустаа социалис уялгануудые абанхайбди. 2 нүхэднай дээдэ һургуулида, 3—техникумдэ, 28 хүн үдэшын һургуулида һуралсажа, эрдэм болбосоролоо дээшэлүүлнэ. Бусад нүхэднай элдэб кружогуудта һуралсадаг. Гадна мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлхын тула техническэ һуралсал эмхидхэгдэнхэй юм. Тэрээндэ бултадаа ябадаг байнабди. Эбтэй эетэйгээр, бэе бэедээ туһалалсан ажаллажа, муу бэшэ амжалтануудые түйланабди. Үнгэрһэн жэлдэ электроэнерги үйлэдбэрилхэ жэлэй түсэб декабриин 10-да дүүргэгдэһэн байха. Мүн январь һарадашье һайнаар ажаллагдаа.

— Коммунис ажалай түлөө тэмсэлээ багахан юумэнһээ, сэхыень хэлэхэдэ сэсэг тарилгаһаа эхилһэн байнабди, — гээд Сэлэнгын модоной баазын коммунис ажалай нэрэтэй мебельнэ цехэй начальник Римма Терентьевна Климова хэлэнэ. Бултаараа хөөрэлдэжэ, цехтээ сэсэгүүдые асарһан байгаабди. Һүүлээрнь хэдэн воскресник эмхидхэжэ, цехэйнгээ газаахиие сэбэрлэжэ, модо һуулгаһан, сэсэрлиг тариһан байхабди. Гадна цехтээ улаан булан түхеэрээбди. Эндэ элдэб фото монтаж, социалис мүрысөөнэй үрэ дүнгэй самбар бии. Цехтэмнай гол түлэб эхэнэрнүүд ажалладаг. Тиимэһээ эхэнэрнүүдэй совет үйлэдбэриин асуудалнуудта ехэхэн анхарал табидаг. Хүдэлмэришэн бүхэн һайн дураараа өөрынгөө мэргэжэлдэ 2—3 нүхэдөө һургаа юм. Тиигэжэ мүнөө али нэгэнэйнгээ үбшэлхэдэ, амаралтада гарахада тэрэнээ һэлгэжэ хүдэлхэ аргатайбди. Гадна һургуулиин хүдэлмэридэ туһалха зорилготойгоор цехтээ түрэлхидэй комитет байгуулаабди. Ажал хүдэлмэреэ иимэрхүүгээр эрхилжэ, үнгэрһэн жэлдэ коммунис ажалай нэрэ зэргэдэ хүртэгдөө гээшэ. Энэ нэрэ зэргэеэ үндэр дээрэ үргэжэ ябахын тула булта оролдонобди.

Коммунис ажалай ударнигууд гансахан ажал хэрэгтээ түйлаһан амжалта тухайгаа бэшэ, мүн хэрэглэгдээдүй арга боломжонууд, бии байһан дутуу дунданууд тухай тодорхойгоор хөөрэлдэһэн байна.

— Коммунис ажалай түлөө тэмсэгшэдэй дунда ажалай журам эбдэхэ, хулигаан ааша гаргаха ушарнууд заримдаа үзэгдэдэг гээшэ, — гэжэ Мысовая станциин главна кондуктор Шайкутдинов тэмдэглээ. — Энээнтэй саашадаа эбсэжэ болохогүй гэжэ бидэ ойлгонобди. Энээн тушаа партийна, комсомольско, профсоюзна организацинууд горитойхон анхарал хандуулха зэргэтэй.

— Модо отололго, зөөлгэ дээрэ түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлхэ тушаа леспромхозой хүтэлбэрилэгшэд һаналаа бага табина, — гэжэ Баргажанай леспромхозой бага комплексно бригадын бригадир коммунис ажалай ударник нүхэр Бошмаи шүүмжэлнэ. — Нүхэр Кудряшовой үүсхэл, ажалайнь дүй дүршэл тухай ехэхэн хөөрэлдөөн болодог гээшэ. Бидэнэршье Кудряшовой үүсхэл дэмжэжэ, тэрээн шэнгеэр хүдэлхэ аргатайбди. Энээнэй тула участок дээрэ үшөө нэгэ трактор байха зэргэтэй. Теэд иимэ юумэ мүнөө болотор байхагүй. Байгша ондо манай бригада 24 мянган кубометр модо бэлдэхэ уялгатай, тэрэнээ дүүргэжэшье шадахабди. Гансал леспромхозой хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө бодото туһаламжа хэрэгтэй болоно.

Коммунис ажалай түлөө дэлгэрһэн мүрысөө хүтэлбэрилгэдэ оһол дутагдалнууд үзэгдэнэ, мүрысөөндэ илагшадые урмашуулха тушаа зохихо хэмжээнүүд саг сагтаа хараалагдадаггүй гэжэ Мисайлов, Томский гэгшэд шүүмжэлһэн байна.

Слёдто хабаадагшад зонын предприятинуудай коллективүүдэй 1964 ондо абаһан социалис уялгануудые һайшааба. Коммунис ажалай ударнигуудта, үйлэдбэриин түрүүшүүлдэ зонын парткомой, райгүйсэдкомой Хүндэлэлэй грамотанууд, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаа.

Д. ЦЫБИКЖАПОВ.

Хүмүүжүүлгэдэ гол анхарал

артиин Центральна Комите-
юниин Пленумэй түүхэтэ
ихэбэринүүдые бэелүүлэн,
З-гэй локомотив хабсаралгын
й партийна организаци хү-
эришэдэй дунда хүмүүжүүл-
хүдэлмэри һайжаруулха хэ-
э горитойхон анхарал таби-
болонхой.

марнууд арганuудые хэрэглэ-
ямар шэнжэтэйгээр ойлгуу-
кын, хүмүүжүүлгын хүдэлмэ-
ябуулна бибди? Түсэбөөр ха-
агдаһанай ёһоор лекци,
эл уншагдадаг, хөөрэлдөөн
ргэгдэдэг гээшэ. Мүн суглаа,
өөн зарлагдажа, үйлэдбэриин
ала асуудалнууд зүбшэн хэл-
дэг байха. Тэрэшэлэн бри-
, участогаараа хамта кино,
р ошожо, һүүлээрнь хара-
юумэн тухайгаа хөөрэлдэдэг,
л бодолоо андалдадагбди.

үдэлмэришэдые хүмүүжүүлхэ
а мастернуудай үүргэ ха-
алгань бүхы дээрээ тон ехэ
ихой гэжэ тэмдэглэхэ хэрэг-
Энээнэй урда тээ мастернууд
лмэришэдэйнгөө ажалай ту-
харюусаад лэ, ажалайнгаа
ээр юу хэнэб, хаана ошожо
хайшан гэжэ үнгэргэнэб
һонирходоггүй байбал, мүнөө
ондоо болонхой. Олохон мас-
уд участок, халаанай хү-
рилэгшэд хүдэлмэришэдэйн-
гэр байрадань ошожо, ажа-
лаарнь һонирходог, хэрэг-
болоо һаань, шадаха зэргээ-
уһалдаг байна.

ммунис ажалай һургуули-
а һуралсагшад ажал хүдэл-
дөө амжалта түйлаха-
гадна, ажабайдал, ажаһуу-
аа һайн жэшээ харуулдаг
о. Мүнөө манай цехэйхид
гаран хүн) нэгэн булта-
таа түлөө, бултандаа нэгэ-
гээ түлөө гэһэн коммунис
гурим баримталан хүдэлжэ,
унис ажалай цехэй нэрэ
дэ хүртэхын түлөө тэмсэнэ.

Энэ тэмсэлдэ ороһоор дүрбэдэхи жэлээ болобобди. Үнгэрһэн үедэ ехэхэн юумэ хэгдээ гээшэ. 4 жэлэй туршада даабариһаа гадуур 20 паровоз, 2 электровоз заһабарилагдаа, 269 мянган түхэригэй алмалта хэгдээ. Гадна уралан нарижуулгын 130 дурадхалнууд үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, 59173 түхэриг алмаха арга олдоо.

Хүдэлмэришэд, инженер, технигүүд эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлхын түлөө горитойгоор оролдоно. Байгша ондо үдэшын һургуулида 78 хүн, техникумүүдтэ 41, дээдэ һургуулинуудта—28, экономическа кружогуудта 371 хүн һуралсана. Тиихэдэ энэ үедэ 37 хүдэлмэришэд дунда һургуули дүүргээ, 49 хүн технигэй, 4 хүн инженерэй дипломтой болоһон байна.

Ниитын гуримаар манай цех 42-дохи һургуули шефтээ абанхай. 11 мастерска участогууд тус тустаа нэгэ нэгэ классудые даажа абаад, һурагшадай дунда хүмүүжүүлгын һонирхолтой хүдэлмэри ябуулна.

А. Лимонов,
ЛВРЗ-гэй локомотив хабсаралгын цехэй парторганизациин секретарь.

Улаан-Үдын локомотивно депогойхид долоон жэлэй зургаадахи жэлэй эхинһээ эршэмтэйгээр ажаллана. Депогой подъёмочно цехэй слесарь Владимир Григорьевич Облучинский локомотив заһабарилгын хүдэлмэридэ эрхимээр ажаллана, халаанайнгаа даабари үдэр бүри үлүүлэн дүүргэнэ. Зураг дээрэ: нүхэр Облучинский.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

Жэлэй дүн гараад байхада

МАЛ АЖАЛАА АШАГ ҮРЭТЭЙГӨӨР ЭРХИЛХЭ

Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин „Улаан-Оронго" колхозой тоосоото суглаанһаа

— Хүндэтэ нүхэд, артелиин гэшүүдэй тоосоото хамтын суглаан колхозоймнай байгуулагдаһаар 35 жэлэйнь ойтой тудалдаба. Тиимэһээ нютагтаа хамтын ажал тогтоолсоһон нүхэдые, түрүүшын коммунарнуудые, Та бүгэдэ колхознигуудые энэ түүхэтэ үетэй дашарамдуулан правлениин, парткомой үмэнэһөө амаршалнаб, — гээд «Улаан Оронго» колхозой түрүүлэгшэ **М. Д. Цыренов** хамтынгаа суглаае нээбэ.

35 жэлэй саана, 1929 оной январиин 23-да хамтаралгымнай суглаан болоһон юм. Тиихэдэ үгытэй, дунда шадалтай 14 үрхэтэ айл хүдөө ажахын коммуна болон хамтараа һэн. Түрүүшын 60 коммунарай 27-ниинь хүдэлмэриин наһанай, 10-ниинь уншаха, бэшэхэ эрдэмтэй хүнүүд байһан.

Нэгэдэлэй зөөринь гэхэдэ, хоёр морин косилка, хоёр морин тармуур, нэгэ морин жатка, 12 анзаһан байгаа бэлэй. Тиихэдэ 147 үхэртэй, 273 хонитой, 45 моритой; 80 гектар таряалангай, 65 гектар сабшалангай газартай; түрүүшын жэлдэ 480 центнер орооһо таряа хуряажа абаад, тэрэнэйнгээ 100 центнерыень гүрэндэ тушааһан гэдэг. Үнгэрһэн 35 жэлэй туршада Оронго нютаг танигдашагүй болоо, алишье талаараа үргэн хүгжөө, айл аймагуудынь баян дэлгэр ажаһууна, жаргалта байдалаараа омогорхоно.

35-дахи тоосоото жэлэйнгээ дүнгүүдые али али талаһаань зүбшэн хэлсэбэ. Долоон жэлэй табадахи жэлдэ Оронгын колхознигууд артелиингаа ажахые, соёл культурые улам саашадань хүгжөөжэ, яһала һайн үрэ дүнтэй алхамуудые хэһыень арсахын аргагүй. Энээн тухайдаа үгэ хэлэһэн нүхэд, тоосоото элидхэл соошье тодо һоноороор тэмдэглэгдээ.

Үнгэрһэн жэлдэ сагай уларилай хэды буруулган байбашье һаань, механизаторнуудай үнэн, габшагай ажалай ашаар 4200 гектар хоолосто таряанай га бүриһөөнь 8,8 центнер орооһо, мүн гектар бүриһөө 113 центнер овощ, 7 центнер хартаабха абаһан байна. Тиигэжэ гүрэндөө горитой орооһо таряа, овощ худалдаа. Таряа тушаалгаар 3 жэлэй түсэб дүүргэгдээ гэхэ гү, али 11,2 мянган центнер гүрэнэй амбаарта оруулагдаа. 3 000 центнер овощ (2 жэлэй түсэб), 1.500 центнер хартаабха гүрэндөө худалдаа. Тиигээд олзо оруулха жэлэйнгээ түсэбые 113 процент дүүргэжэ, 700,4 мянган түхэригтэ хүргэһэн байна. Тэрэ олзынгоо 29 процентые колхознигуудай ажалта үдэртэ хубаагаа.

Гэхэтэй хамта таряан ажалаа адли тэгшээр эрхилээ һаа, үшөөшье ехэ амжалта түйлаха байгаа. Зарим бригаданuудта агротехникэ ёһошолон баримталаагүйһөөнь аяар 1.600 гаран гектар тарилгаһаа миил 5—6 центнер ургаса абтаа. Хэрбээ энэ ехэ талмайһаа дунда зэргыншье ургаса абаа һаань, адаг 5—6 мянган центнер орооһон нэмэжэ абтаха байгаа ха юм.

Мал ажалай талаар бүри ехэхэн дутагдал бии байгаа. Мал үсхэбэрилхэ түсэб дүүргэгдээгүй: 9 унага, 35 тугал, 1 493 хурьга, 201 поршоонхо түсэбһөө дутуу абаа. Сэхынь хэлэхэдэ эхэ малаа олоор һубайруулһан болоно. Тэрэнэй хажуугаар 10 адуу, 2 143 хони, 164 үхэр, 280 гахай үнгэрһэн жэлдэ гарзалуулаа. Хэды шэнээн ехэ һүн, мяхан, нооһон хиидэ хосороо гээшэб.

Гэхэтэй хамта ниитын адууһа малай гарзалалга, һубайралга, ашаг шэмынь ехээр нэмээгүй байһан ушар тэжээлһээ нилээд дулдыдана. Үнгэржэ байгаа үбэлжэлгын үедэ малай элихэ тэжээл ойройдоол 53 процент бэлэдхэгдэһэн байна. Колхозой байдал дээрэһээ харахада, үбһэ ногоон малай гол тэжээлынь байһан зангаараа. Шэмэтэ тэжээлээр гүйсэд хангагданагүй.

«Улаан Оронго» колхоз үбһэ ехээр сабшажа абаха дүүрэн аргатай. 2 080 гектар сабшалангынь бултадаа уһалагдадаг. Гэбэшье сабшалан һайжаруулха эрид хэмжээн абтанагүй. Тэрээнһээ боложо, үбһэнэй абтаса жэлһээ жэлдэ доошоо ороно. Нёдондо 17 мянган центнер гэхэ гү, али гектар бүриин 8,1 центнер үбһэ сабшажа абаа. Харин 1953 ондо 25 мянга шахуу центнер үбһэн абтаһан байгаа. Энэ дутагдал ниитын малай хүгжэлтэдэ, ашаг шэмынь дээшэлэлгэдэ һаад ушаруулна.

Сабшалангаа муугаар ашагладаг болоһон ушарые үбгэн колхозник нүхэр **Будаев** элирхэйлэн тодоруулаа «Оронгын баруун бэеын мянга гаран гектар уһалагдадаг сабшалангһаа арай гэжэ гектарай 6—7 центнер үбһэ абанабди. Тэрэ газараа ёһоор уһалхагүйһөө гадна, 200 гектарыень намаг болгожорхёобди, ханааб, хаалтань эбдэрхэй байдаг. Энэ ехэ газарта оройдоо 3 хүн табигданхай, тэдэнэр хайшан гээд хүшэ хүрэхэб даа. Урдань зуугаад-зуугаад центнерэй гушаад һүриин гарадаг 100 гаран гектар талмайтай хуушан буусанууд мүнөө сабшагдахаяа болишонхой» гэбэ.

Сабшалангаа, тариһагаа малда гэшхүүлдэг ушар тухай, посхоод барихаяа, заһахаяа болиһон тухай, ехэ сабшалангай шугы бургааһанда даруулһан тухай нүхэр Будаев һанаагаа зобонгёор онсолон тэмдэглэв.

— Хэдэн жэлэй саада тээ гүрэндэ тушааһан эрьенүүдынай 50—55 килограмм татагша һэн, хонин бүриһөө 4 килограмм нооһо хайшалжа абагша һэмди. Мүнөө тиимэ юумэ байхагүй. Юун дээрэһээ иимэ юумэ болоноб? Хонидоймнай үүлтэр он жэлэй үнгэрхэ тума муудажа байна. Колхозой главна зоотехник нүхэр Торгашин энээн тушаа анхархаһаа байтагай, хонишодтоёошье ёһоор хөөрэлдэхэ, отара дээгүүрээ ябахаяашье болишоо. Контородоол һууха һаа бэшэ юумэ хэнэгүй, — гэжэ хонишон нүхэр **Бимбаев** шүүмжэлбэ.

Үгэ хэлэһэн нүхэр **Халзанов** мүн лэ мал ажалдахи дутагдалнууд тушаа тогтоо. Тиихэ зуураа мал муугаар харууһалдаг, олоор гарзалуулдаг хүнүүдые эрид шүүд шүүмжэлһэн байна.

Ветеринарна врач нүхэр **Димов** түлжүүлэгдэхэ, шахан таргалуулагдаха малые нэгэ газарта суглуулжа харууһалха шухала гэжэ дурадхаа. Тиигээд байбал, түрүү онол арга хэрэглэхэдэ, аргалхашье талада һайн байха һэн.

Колхоздоо хүдэлдэг хүдөө ажахын мэргэжэлтэдтэ үгтэдэг түлөөһые продукци абалгын түсэбэй дүүргэлтэһээ дулдыдуулаа һаа, һайн һэн гэбэ.

—Халтад гэһэн юумые трактораар хэдэг болоһомнай ажахыда хохидолтой байна. Тэрэнэй түлөө ехэ мүнгэн гарана. Трактор хүлеэжэ удаан саг соо миин байхашье ушар үзэгдэдэг. Юунэй түлөө моридые барина гээшэбибди. Гүүртэ, отаранууд дээгүүрхи зарим хүдэлмэри морёор хэдэг болоёл,—гэжэ зоотехник нүхэр **Хабдаев** зүйтэй дурадхал оруулаа.

Колхозой саашанхи гол зорилгонь юуб гэхэдэ, газар баялигаа үрэ ехэтэйгээр ашаглаха уялгатай. Тиигэбэл, ороһо таряан, хартаабха, овощ, малай тэжээл улам ехээр абтаха байна бшуу. 1964—1965 онуудта иимэл зорилготойгоор оролдон ажаллаха гэжэ оронгынхид шиидэбэ.

Г. ЦЫРЕТОРОВ,
манай корр.

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО
ХИЛЫН САЛНАҺАА
ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО

гүрэнэй комитедэй заседани

ЖЕНЕВЭ, февралиин 20.
СС-ай корреспондент В. Дра-
ов иигэжэ дамжуулна: буу
эг хуряаха талаар 18 гүрэ-
түлөөлэгшэдһөө бүридэһэн ко-
эдэй заседани мүнөөдэр боло-
Абдель Фаттах Хасан (ОАР)
үлэгшээр һууба. Һаяхан тог-
оһон гуримай ёһоор тус за-
ни дээрэ иимэ асуудал зүб-
хэлсэгдээ. Гэбэл үнэндөө буу
эг хуряалга болохошьегүй
зэбсэг яаралтайгаар тү-
лгые болюулгада, уласхоо-
ын шахардуу шанга байдал
руулгада, бүхы гүрэнүүдэй
бэедэ бүри һайнаар этигэл-
г болохо хэрэгтэ туһалхаар
хэмжээ ябуулгануудые
үүлхэ тухай асуудал зүбшэн
эгдэһэн байна.

ермын түлөөлэгшэ Дж. Бар-
тон, Румыниин делегат Ду-
треску үгэ хэлээ.

Кубын загаһашад сүлөөлэгдэхэ

НЬЮ-ЙОРК, февралиин 20. ТАСС-ай корреспондент Гарри Фримэн иигэжэ дамжуулна:

Энэ һарын эхеэр Холбоото Штадуудай засагаархидай хуули бусаар бариһан Кубын загаһа агналгын дүрбэн судныг капитануудые зургаан һарын турша соо түрмэдэ хааха, тус бүридэнь 500 доллорой яла тохохо гэжэ Флорида штадай сүүд Ки-Уэст городто заседани хэхэдээ шиидхээ.

Гэбэшье тус шиидхэбэри гаргахадаа, судья Томас Каро иигэжэ мэдүүлээ. Хэрбээ ялын түлэгдөөд байгаа һаа, түрмэдэ хааха тухай шиидхэбэри условно гэжэ тоологдохо. Баригдаһан суднануудые кубынхидта бусаажа үгэхэ гэжэ тэрэ тогтоогоо. Капитануудтай хамта баригдаһан 25 загаһашадта тохогдоһон гэмнэлгые үндэһэ баримтагүй гэжэ тоолоо.

Кубын загаһашадые сүүдтэ үгэхэ хуулита үндэһэ баримта маанарта байгаагүй гэжэ Холбоото Штадуудай Федеральна засагаархидшье мэдэрхэ баатай болоһон байна. Зүгөөр загаһашадта Кубада бусахыень зүбшөөхын орондо тэдэниие Флорида штадай засагаархидта дамжуулан үгэһэн байгаа. Тиихэдэнь штадай уһан соо «хуули бусаар» загаһа агнаат гэжэ тэдэниие эндэхи засагаархид гэмнэһэн байха юм.

Загаһашадай адвокадууд хадаа хариин гүрэнүүдтэй харилсаануудта хамаатай асуудалнуудые имагтал федеральна правительство шиидхэхэ эрхэтэй гэжэ хараалһан США-гай конституцида Флоридын засагаархидай ябуулга огто тааралданагүй гэжэ заагаа, мүн дүрбэн капитан тухай гаргагдаһан шиидхэбэриие болюулхыень гүйжа. Флоридын дээдэ сүүдүүдтэ хандахабди гэжэ мэдүүлээ.

Америкын Холбоото Штадуудта Кубын Республикын аша туһые мүнөө харалсадаг Чехословакиин посольство загаһа агналгын суднануудай 4 капитанда тохогдоһон ялые Кубын правительствын зүгһөө оруулһан байна. Тиимэһээ Флоридын засагаархид сүлөөтэ аралай загаһашадые өөһэдынгөө түрмэнүүдһээ табиха баатай болоһон байна. Кубын 29 загаһашад мүнөөдэр бултадаа түрэл оронноо бусахаяа өөһэдынгөө суднануудаар гарахань.

Совет арадта бэлэг

ПАРИЖ, февралиин 20. ТАСС-ай корреспондент В. Сафонов иигэжэ дамжуулна:

Владимир Ильич Лениндэ зорюулагдаһан медалиие совет арадта бэлэг болгон Франциин монетнэ дворой хүдэлмэришэд дамжуулан үгөө. Медалиин автор —һиилүүршэн Андре Блок, медаль байгуулгада хабаадалсаһан тэрэнэй гурбан нүхэр Шарль Перлико, Андре Монден болон Жорж Росланж гэгшэдтэй СССР-һээ Францида байдаг элшэн сайд С. А. Виноградов уулзаа. Медаль барюулхадаа, Андре Блок иигэжэ мэдүүлээ: «Бидэнэр агуухэ Ленинэй дүрсые Советскэ Союзай арадта дамжуулан үгэжэ байнабди. Тэрэ Ильичын һанал хүсэлые түүхэдэ анха түрүүлэн бэелүүлээ, гайхамшагта һайхан ерээдүй —коммунизм тээшэ замые бүхы дэлхэйн арадуудта заажа үгөө. Бүхы дэлхэйн пролетариадай хэрэгэй түлөө агуухэ тэмсэлшэ байһан Ленин бүхы үетэндэ үльгэр жэшээ болоожо үгэхэл. Бүхы дэлхэйн хүдэлмэришэдэй манлай болгошо Советскэ Союзай ажалшад шэнгеэр Францин ажалшад Ленинэй нэрые ехээр хүндэлдэг юм».

Грециин премьер-министрэй мэдүүлгэ

АФИНА, февралиин 20. (ТАСС). Грециие «хүгжөөн бадаруулха» гээшэ шэнэ правительствын зорилго болоно гэжэ Грециин Министрнүүдэй Кабинедэй түрүүшын заседани дээрэ үсэгэлдэр үгэ хэлэхэдээ премьер-министр Г. Папандреу мэдүүлээ. Шэнэ кабинедэй гэшүүдэй хаанай үмэнэ тангаригаа үгэһэнэй һүүлээр энэ заседани болоһон байна.

Минии толгойлдог правительство «демократиин, хуули ёһо сахилгын, зохёон байгуулхы правительство, үнэхөөрөөл арадай правительство» болохо юм гээд Г. Папандреу мэдүүлээ. Гүрэнэй аппарат «ЭРЭ-гэй эшэгүүритэ муухай засаг түрын агентураһаа» сэбэрлэгдэхэ гээд премьер-министр найдуулаа.

Америкын сэрэгэй баазануудта эсэргүүсэн, Японой газар дээрэ ядерна зэбсэг асаралгада эсэргүүсэн япон арадай хэжэ байһан тэмсэл улам үргэдэнэ. «Поларис» гэжэ һомонуудаар зэбсэглэгдэһэн Америкын уһан доогуур ябадаг онгосонуудай ороной портнуудта орохо тухай асуудал шиидхэлгые Японой правительство олониитын һанамжын баалалтаар хойшолуулһан байна. Зураг дээрэ: Японой газар дээрэ Америкын сэрэгүүдые байрлуулгые буруушааһан демонстраци Йокотадахи Америкын сэрэгэй баазын дэргэдэ боложо байна.

АПН-эй фото.

Кипрэй президент У Танда телеграмма эльгээбэ

НЬЮ-ЙОРК, февралиин 20. (ТАСС). Кипрэй президент архиепископ Макариос ООН-ой генеральна секретарь У Танда телеграмма эльгээгээ. Тэрээн соогоо иигэжэ бэшэнэ. «Кипрэй правительство арал дээрэ амгалан байдал хангахын тулада али бүхы оролдолго гаргана, эндэ тэндэ бага зэргын тулалдаануудай болодог байбашье, бүхы дээрээ арал дээрэхи байдал намдуу түбшэн болонхой. Манай асуудал имагтал амгалан ёһоор гуримшуулагдажа болохо гэжэ би хүсэдөөр этигэнэб, энээнэй тулада бидэнэр өөһэдһөө дулдыдаха бүхы хэмжээнүүдые абанабди. Аюулгүйн Соведэй болон ООН-ой дүүргэхэ үүргэдэ бидэнэр ехээр найданабди, тэдэнэр Кипрэй асуудал шиидхэлгэдэ, амгалан байдал тогтоолгодо эгээн лэ ехэ туһа нэмэри оруулха ёһотой.

Ланолин гэдэг юуб?

(ХИМИИН ШЭДИ)

Улаан-Үдын ноохо угаадаг фабрикынхид ноохо угааhанай hүүлдэ үлэдэг муухай уhанhаа—хониной ноохоной зээгhээ (зунгарhаа) химическэ, медицинскэ, металлургическа, шэл бүтээлгын промышленностьда болон хүдөө ажахыда хэрэглэгдэхэ түүхэй ланолин гэжэ ехэ үнэтэй химическэ продукт илгажа абаха цех барижа эхилээ. Тус цех байгша ондо ашаглалгада оруулагдаха юм.

Ноохо угааhанай hүүлдэ үлэдэг муухай уhан хэдэн ехэ резервуарнууд соо тунаагдаhанайнгаа эсэстэ 10 томо тусхай машинануудта хееhэн болгогдоод, удаань минутын туршада 6000 дахин эрьелдэдэг сепараторнуудта илгагдажа, тэрээнhээ ногоон гү, али шара үнгэтэй түүхэй ланолин гаргагдаха байна. Энэ хадаа ямаршье амтагүй, май hарада абтаhан зүгын бал шэнги ехэ түргеэр зарсашадаг юумэ болодог.

Фабрикынгаа ноохо угаадаг табан машинанудай гүйсэд ашаглалгада оруулагдаад байхада тус цехэйхид оронойнгоо химическэ заводуудта hарадаа 110 тонно түүхэй ланолин эльгээжэ байха аргатай. Энэ продукциhаа жен еньhээ дутуугүй хүсэтэй элдэб үбшэ аргалхада хэрэглэгдэдэг эм дом, мылэ, мүн эхэнэрнүүдэй уралаа, нидхэеэ будадаг шэрэнүүд болон бэшэ косметическэ хэрэгсэлнүүдтэ ородог сэбэр ланолин гаргагдаха. Тэрэнhээ гадна, үни удаан саг соо хадагаламжада байха ёhотой түмэр зүйлнүүдтэ ланолин түрхибэл, тэдэ ямаршье жэбэ жонходо эдигдэдэггүй. Металлургическа болон шэлэй заводуудта халуун пэшэнэй хажууда хүдэлмэрилдэг зонууд гартаа, нюуртаа ланолинаар бүтээhэн тоhо түрхижэ, бэеынгээ арhа галда шатаахагүй арга олодог.

Ланолин химическэ үрэжүүлгэ болгогдоод, хүдөө ажахыдашье хэрэглэгдэжэ, элдэб ургамалнуудай ургасые дээшэлүүлхэ аргатай. Жэшээнь, Хойто Кавказдахи Невинномысск хотын ноохо угаадаг фабрикын ланолин гаргадаг цехэй дэргэдэхи таримал модонууд—уляангир болон бусад hөөг бургааhанууд хотын ондоо газарнуудта таригдаhан модонуудтай зэргэлүүлбэл, тад ондоонууд, үндэр гоёнууд, ноб ногоохон набшатай байдаг.

Г. Батуев.

Арадай багшын алдар

ЖАРАНАЙНГАА ЖАРГАЛ ДЭЭРЭ

Коммунизмын туhада ажаллаха «сэнхир алтанай» хүдэр абаргата газова хоолойнуудые газар доогуур холбон табихадаа, үүлэ шударма үндэр дээгүүр, дайдын уудамаар элшэ ехэтэй утаhануудые татахадаа, шууяса дэлидэг шэдитэ онгосонуудые замбуулин руу залан дэгдээхэдээ, баян тужа соо барилгын хүсэтэ хүгжэм зэдэлүүлхэдээ, бидэ хамагай түрүүн хүдэр баатар хүнүүд тухай шэбшэдэгбди.

Тиихэдээ үдэрhөө үдэртэ, минута, час, секунда бүхэндэ эдэнэй хүсөөр өөдөө үндын бодожо байгаа коммунизмын табсанта орьёлнуудые тодо наряар тооложо, тодорхойлжо гаргаха ямарханшье сэсэн хэм хэмжүүр мэнда бии бшуу даа. Харин... нангин хэрэгтэ наhаяа зорюулhан — арадай багшын баранда тодордоггүй баатаршалгые юунтэй зэргэсүүлэн жэшэхэб, тодо нарин ямархан шэгнүүр дээрэ тодорхойлмоор гээшэб?

...Эдир наhандань эсэшэгүй зориг носоожо, холынь замда ниидхүүлhэн түрүүшынгээ багша тухай домог суу хэн мартахаб даа! Тиимэл хадань, хүнэй алдар эды шэнээн үргэhэн буурал сагаан багшаяа энэрхы сэдьхэлhээ дурсажа, дуунайнгаа дээжэ зорюулдаг бэшэ гүбди? Тэдэнэй наhан соогоо хэжэ, бүтээжэ ябаhан нангин hайхан хүсэлэн, хамаг аша абаралыень ондоо юугээр харюулхабши?

Тиин багша Аюрзан Будаевич Будаинай бага наhан, арюун намтар тухайнь юу хэлэлтэйб?

Хубисхалта үер долгиной хүлгөөтэ ехэ саг... Шэнэ дэлхэйдэ хэтын Сүлөөгэй нара заяаhан—«Аврорын» улаа бутарма дүлэн-гэрэлынь дүлии балай Байгал хүрэтэр таран сасарба. Тэрэ үедэ Баргажанай дээдэ эхин училищиин шаби байhан Эрдэниин Будын хүбүүн хуушан сагай болон шэнэ ёhоной хурса шанга хёморол зүриллдөөе ойлгохошьегүйдөө болоо. Тиихэдэ оройдоо 13-тай ябаа. hүүлээрнь Улаан-Үдын багшанарай техникумдэ табан жэл соо hуралсажа, хорин нэгэтэйдээ улаан багша болоhон намтартай. Абынгаа алтан захяа, мүн өөрынгөө арюун шунал хүмэлдүүлжэ ерэhэн залуухан багша: «Ягаашье золтой гээшэбиб»—гэжэ дотороо шэбшэhэншье байжа магад. «Горхо үзөөгүй аад, гуталаа бү тайла» гэдэгтэл, үшөө эхилээдүй түрүүшын хэшээл, мартагдашагүй сентябриин нэгэнэй үглөөгүүр тэрэнние хүлеэжэ, угтажа байгаа бшуу.

Энэ хадаа эгсэ 37 жэлэй саада тээ болоhон ушарал. Үе саг—үдэ жэгүүртэ шубуундли, гайхалтай түргөөр ниидэн ошоходоо hонин даа!

...Ямаршье ушарта түрүү үзэл бодолтой байха гээшэ багша хүнэй шухала шэнжэ юм гэлсэдэг. hүүлэй үедэ hургуулинуудта политехнизаци нэбтэрүүлхэ талаар зоримгой алхам хэгдэжэ байнхай. Эхилhэнээ улам саашадань хүгжөөжэ, ниитын шэглэлтэй болгохо гэхэдээ, олохон hургуулинууд өөрын үйлэдбэриин hайн түхеэрэлгэгүйдэнэ. Тэрэ тоодо Аюрзан Будаевичай заадаг Аргадын 11 жэлэй hургуулида баhал иимэ «зураглал үзэгдэнэ» гээ hаа эндүүрэл болохогүй ха. Гэтэр «политехнизациин үүргэ нүлөө багашаг, тиимэhээ оройдонь хаажархихадашье ядаг юм» гэхысэ зарим нэгэнэй үгмаг үгэлхыешье дуулагшаб. Иимэ «дурадхал» ямар бодомжо түрүүлнэб гэхэдэ, тиигэжэ хэлэдэг хүнүүд ажабайдал гээшые мэдэхэгүй байна» гэжэ гушаад жэл багшалжа ябаhан нүхэр Будаин hонирхоhон асуудалдамнай харюусахын тэдыдэ хөөрөө бэлэй.

Эдэ дэмы хэлэгдэhэн үгэнүүд бэшэ. Яахадааб гэхэдэ, ерээдүйн мэргэжэлтэд элдэб янзын эрдэмэй дээжэhээ хүртэлсэхэ зуураа, нэгэн гол мэргэжэл шудалжа гараха ёhотой бшуу.

«АЮРЗАН БУДАЕВИЧ үгэ андалдан сасуу, сэдьхэлэй зугаа дэлгээд үгэдэггүй даруу янзын, ажалдаа аргагүй шуналтай хүн шуу даа. Хамаг hуралсалаа бодото жэшээ дээрэhээ баримталан ойлгуулхые эрмэлзэдэг хүн байха. Гансал намтар, хэрэгээрнь hонирхоод үнгэршэнгүй, лабораториень заабол орожо харааоайгты.

Гар үзүүрэй ажалhаа эхилээд, томо түхеэрэлгэ хүрэтэрөө—эдир физигүүдэй ухаагаа гүйлгэн hонирхомоор зүйлнүүд даб дээрэ бии даа. Туршалгын лабораториhоо гадна, физико-техническэ, электро-техническэ кружогууд эндэнь хүдэлжэ байдаг. Ерээдүйн космонавтнуудшье эндэ бэеэ зэhэжэ эхилэнхэй.

Электрын хүсэнтэй холбоотой плиткэ, утюг, радиоприёмник мэтын зүйлнүүдэй «арсаад» байбал, эдир физигүүд уран гар, hүбэлгэн бодолойнгоо хүсэ туршадаг юм. Соёл культурын хүгжэхэтэй хамта шэнэ үеын хүнүүдэй оюун бодолойнь эрилтэ, эрмэлзэл мүн лэ ургана бшуу. Тиимэhээ коммунис ёhоной шэнэ шэнжэнүүдые бэдэржэ, нэбтэрүүлхые оролдодог энэ багшын шэнжэ шанар мүн.

Ниитын даабари—коммунис хүнэй арюун hэшхэлэйнь хэрэг. Тэрэ хадаа үдэрынь багшалаад, үдэшэ, сүлөө сагтаа hугадаа данса баринхай, соёл гуламтын галнууд тээшэ яаран гэшхэлдэг. Политическэ ба шэнжэлхы эрдэм ухаа дэлгэрүүлхэ бүлгэмэй эдэбхитэдэй нэгэниинь юм. Мүн нютагай Соведэй депутат.

Ерээдүйн ехэ хэрэгтэ зоригшодто эрдэмэй алтан жолоо барюулжа, эмниг хурдан хүлэгтэнь мордохуулха гээшэ хэтын баясхаланта хэрэг ха юм! Аюрзан Будаевичай шабинар—Хара-Модоной hургуулиин ошотойхон уурхайhаа дэгдээшэд олон юм ааб даа... Зарим тэдыень заабал, физико-математикын эрдэмэй кандидат, астроном нүхэр Бадмаева, техническэ эрдэмэй кандидат, доцент Доржи Манжиев, медицинын эрдэмэй кандидат Сультим Базаров, инженер-геолог Октябрь Очиров, бэлигтэ дуушан Бадма Балдаков, уран шүлэгшэ Николай Дамдинов болон бусад.

Хүндэ hай хэhэн—хэзээш мартагдахагүй!

Мүнөөшье Та, мантаяа хамта алхалан, эрдэм бэлигэйнгээ унтаршагүй ошо дүлые залуу үетэнэй зүрхэндэ носооhоор лэ ябаналта.

Тиигээд, саашань гэхэдэ, хүрьhэтэ дэлхэйдэ хүлөө шоройдоhоор энэ жэлдэ жаран үндэр наhатай болобот, жаргал Тандаа юрөөе!

Ч-Ц. САНЖИЕВ.

hЭТЭРТЭ

Иимэшье ушар болодог байгаа

Тэрэ галабта Тэхэ баабайтан гэжэ бурхан үргэлтэй буряад айлайхи hууhан гэхэ. Тэдэнэйхи тэбхэр жэл болоод лэ намарай hайхан сагта жаhаагаа хуруулан, далга дажан абхуулжа, «буян хэшэг ерүүлдэг, үлзы хотог шуулдаг» заншалтай байгаа. Баабайтанай далгада суглараhан үхибүүдтэ «сагаан тэмээнэй гэдэhэн хахаржа», саахар, боободо садалган бологшо hааб даа. Табан хаанай hэтэртэ тарбагай шаргал hэрхын hаргай томо эбэртэ hахюуhанай зангяа ходо уяатай ябадаг. Тэрэ зангяа жаhаа уншуулхалаар hэлгүүлэгдэдэг hэн. Наhаяа «мүнхэлүүлhэн» hэрхэшье зоргондоо үбhэ тарянанай обин соогуур «сагаалжа», дурандаа ошоhон hэрхэ ойроо үбhөөршье хүргүүлдэггүй хүндэтэй.

Найжа амбайн заларжа, сан, хэнгэрэгэй наярхалаар hэтэртэ гэрэйнгээ үүдэн багаар эрьелдэжэ амта таниhан, ороohо таряа, хилээмэ, hолоомо амаараа гаратар эдигшэ hааб даа.

Бурханай урда далгын эдеэн—халааша тодируулга, саахар шэхэр, борсог бообо, айрhа хурууд, үрмэ тоhо, сэржэмэй шэлтэй хара нанshад табяатай.

hахюуhа хуралганшье эхилбэ. Сан, хэнгэрэгэй түлэб дэлдэхэ уеэр hэтэртэ hэрхэ богоhон дээрэ ерэжэ, нэгэ абяа үгөөд, гэртэ орохо мүртөө гуламтын гаруугаар, ламын урдуур бурхан тээшэ сэхэ гэшхэлбэ.

Тэрэ үедэ лама:

— hахюуhантнай заларба. Зальбарагты,—гэжэ, гэрэй эзэд тээшэ хёлом хараадхина.

«Ай бурхан. hахюуhанайнгаа иигэжэ залархые хэзээдэшье хараагүй hэмди. Найжамнай ёhотойл уншалга айлдаба байна даа» гэжэ бодоhон үбгэн хүгшэн хоёр бурхан тээшээ ...ан наманшалаад, нюдөө анин зальбарнад. Ламатаншье бүхы хубилгаагаа харуулан, нюдэ амаа эрг нүүлэн, хонгёо хоолойгоо улам шахан унзадлана. Сан, хэнгэрэгшье гээшэ табжархай, залинта аадарай буужа байhан шэнги шэхэ дүлиирүүлэн нэернэ. Тэхэ баабай «гоншог сүм» гэжэ гонзод ... унан мүргэнэ.

hэнгэргүй hэрхэ табагтай ... да «ама хүрэн» тонгогод га... бурханай урдахи инзаган шара... рэ байhан сэржэмэйнь шэлтэй ... h гар эбэ,ээрээ мухариса т... тэhэ унагаажархиба.

Нюдөө аняад уншажа байh... ма сошоhондоо: «хүм пад» ... шанга гэгшэ р хашхаржархиба... гэhэн hэрхэ үүдэн дээрэ ошоо... дэргэ харан зогсобо. Тэрэ үедэ ... hэрхэ хоёр урда урдаhаа хара... Тэхэнь альга... дэлгэн:

— Архиhаа юу эреэб т... Намдаа нэгэ бага үлөөхэ бай... гэжэ шүлhөө хүлд байса ... hэн. Урдаhаань hэрхэ:

— Ба-ба,—гэжэ абяа гара... зааша ябашоо hэн бэлэй.

— Энэ бурхамни намаяа ... бай» гэжэрх..бэл,—гээд. Тэхэ ... тэнсэлгүй ехээр баярлаhан ба...

Н. Алда...

Буряад оронoймнай хойто хизаарай үргэн дэлюун дайдын баялиг үшөө шудалагдаа, шэнжэлэгдээдүй байhан юм. Мүнөө энээниие элирүүлэн, совет арадай аша туhада хэрэглэхын тула геологууд шэн зоригтойгоор ажаллана. Геологуудай ажал хүндэшье hаа, угаа hонин. Республикын хойто нютагуудтахи геофизическэ экспедицидэ хабаадалсагша В. В. Лоскутниковай хойто хизаарай байгаалиие харуулhан хоёр зурагые уншагшадай анхаралда толилбобди.

ХАН ГАРУУДИ...

(Хори буряадай хэлсэ... үльгэр)

Урда нэгэ сагта гарууди ... бүүн жэгүүртэ амитадай хаан... ложо томилогдоходоо, хараа... зүгы хоёрые дуудаад: «Дэ... дээрэ ямар амитанай мяхан а... лэ амтатайб, тэрэниие мэд... ерэгты» гэжэ захирба.

Тэдэ хоёрынь амитан бүх... мяха амталжа үзөөд, бусажа ... хадаа: «Хоёр хүлтэ хойбол... мяхан дэлхэй дээрэ эгээн лэ ... татай юм байна» гэжэ зүгы ... лэбэ. «Тиимэ бэшэл, хорото ... гойн мяханhаа амтатай ю... үгы» гээд, хараасгай харюус... Хүн могой хоёрой мяхан ... тэдэ хоёр ехээр арсалдаад, ... раасгайнь зүгынгөө хэлэ ... татажархиhан гэлэй.

Хан гаруудидаа ошоhон з... гүнгинэжэл байба.

— Энэш юун гэнэ гээшэб... гээд, хан гарууди хараасгай... асууба.

— Хорото могойн мяхан... амтатай юумэ дэлхэй дээрэ ... юм байна гэлсэжэл ябаа hэ... Тэрэнээл хэлээ бэзэ даа,—г... хараасгай хаандаа харюусаба. ... рэ гэhэнhээ хойшо хан гару... могойн мяха эдидэг болоо ... ха.

Б-М. Дышинов.

НОМОЙ ҮДЭР

Библиотекарь—хонишодой айлшан

Шубуудай ниидээндээ хүлдэшэхөөр хүйтэн үдэршье Үдын совхозой гурбадахи фермын ямар нэгэн отарада ерээд, хонишодой байрада ороходо, стол дээрэнь заатагүй номуудые, радиоприёмнигуудые харахат. Совет ород, буряадшье зохёолшодой номууд бии байна. М. А. Шолоховой «Хахалагдаhан газар», А. Фадеевэй «Залуу гвардиhаа» эхилээд, тон hая гараhан зохёолнуудые хонишодой стол дээрэ харанабди. Д-Р. Батажабайн хоёр роман отара бүхэндэ дайралдана. Эдэ мүрнүүдые хүн уншаад, зарим нэгэн hэжэглэжэ магад. Теэд мүнөөнэй хонишод, малшадай соёл болбосорол ондоо болоо гэжэ эдэ баримтануудhаа үшөө дахин ойлгохо ёhотойбди.

Гурбадахи фермын мэдээжэ хонишон Цындыма Гунтыповагай отарада хүдөө ажахын hургуулида заочноор hурадаг хүн бии гэжэ стол дээрэхи номуудынь гэршэлнэ. Эндэхи хонишодтой уулзахадаа, Роза Маланова үнинэй hуралсадаг гэжэ ойлгогдобо.

Хан Жаргалан гэжэ нютагта hуурижаhан Цырен-Дулма Жамбаловагай даадаг отарада нэгэ hайшаалтай хэрэг үйлэтэй ушарбабди: урин зулгы абари зантай, набтаршаг бэетэй залуухан эхэнэр эндэ ерэнхэй байба. Энэ шадарай хүнүүд булта сугларанхай, нэгэ харахан сүүмхэ coohoo хүнүүд номуудые абажа байжа харанад. Тэрээхэн эхэнэр дэбтэрээ гаргаад, тэндээ тэмдэглэмсээрэ гарынь табюулна. Гурбадахи фермын хонишодой бригадын бригадир, эрдэмтэ зоотехник Сергей Зандынов хоёр ном абаба. Үшөө нэгэ залуу хүбүүн, тэрэнэй удаа баhа хэншьеб номуудые абажа бэшүүлбэд.

Энэмнай Удинск тосхондохи—совхозой центрэй хүдөөгэй библиотекын даагша Валентина Гончикова «номой аяншалгада» гараад ябана гээшэ. Неделиин пятница бүхэндэ хонишодой отарануудаар ябадаг заншалтай болонхой.

— Урда тээнь ябахадамни хонишодой захиhан номуудые абажа гарадагби,—гэжэ Валентина хүхюутэйгээр харюусана. Пятница бүхэндэ ябахадаа унаа эрижэ байдаггүй, харин дайралдаhан харгын машинада hуугаад, ябагалха газартань ябагалаад, хонишодтоо орожо ерэдэг юм.

Залуу эдэбхитэ Валентинын ябадаг газарынь олон, харгынь ута, Зүүн-Хасуурта (4-дэхи фермэ), Булаг, Доодо-Гол (6-дахи фермэ) гээд, олон нютагууд бииха юм даа. Дэбтэрнүүд соонь хүнүүдэй нэрэ, зохёолнуудай нэрэ дүүрэ.. бэшээтэй. «Энээнэй урда тээхи неделидэ ахалагша хонишон Дугарцырен Дашиевта 20 ном орхёоб. Нүхэдтээ уншаха захилынь гээшэ» гээд, Валентина дэбтэрээ ирасагаана.

Тэрэ үдэр хонишодой отаранудhаа бусаад, Валентина Гончикова уран hайханай кружогойхидые суглуулжа, репетици хэхэеэ ябахадань уулзаа бэлэйбди.

Д. Жугдурова.

Түрхэ мүрэн дээрэ. П. Яхновецкиин фотоэтюд.

hОНИРХОЛТОЙ ГОРОД

Шэнэ Гвинейн Рун аралай хойто захада нэгэ hонирхолтой город бии юм. Үнгэрhэн 1963 ондо тус городто hонин ушарал тохёолдоhон байна. 1963 оной январиин нэгэнэй байдалаар тус город дотор 1117 эрэшүүл, мүн иимэ тоотой эхэнэрнүүд байhан юм. Аб адлихан тоотой эрэ, эхэнэр хүн зонтой городые олохонь хэсүүтэйхэн лэ ааб даа. Теэд энэ городой хүн зоной дунда тохёолдоhон ушарал бүришье hаа hонирхолтой. Юуб гэхэдэ, жэлэй турша дотор түрэhэн 44 үхибүүдэй 22-нь басаган, нүгөө 22-нь хүбүүд байба. Тиихэдэ бүхэли жэлэй хугасаада 6 эрэ, 6 эхэнэр хүн энэ городто наhа бараhан байха юм. Мүн тус городто байхаар 230 хүн нүүжэ ерээ, тэдэнэйнь 115-ниинь эрэшүүл, 115-ниинь эхэнэрнүүд байhан. Энэ городhоо гаража ошогшодойнь тоо 144 хүн болоно. Баhал эдэнэрэй хахадынь эхэнэр зон байгаа. Жэлэй туршада иимэ ушарай тохёолдоhоной hүүлээр тус городто 1171 эрэшүүл, мүн иимэ тоотой эхэнэрнүүд тоологдоно.

ТАСС.

ЭЛДЭБ hОНИН

ХОРОТОЙ БАХА

Урда Америкын Колумби гүрэнэй Номгон далайн эрьедэ оршодог Чоко гэжэ дулаан газарта манай эндэхи бахаhаа ямаршье илгаагүй аад, нюрган дээрээ хэдэн шаранууд зурлаануудтай, хара зүhэтэй баханууд дайралдадаг. Тэдэнэй арhаниинь эгээл ехэ хорото могойнуудай хоронhоо гуша дахин үлүү хүсэтэй хоро хаядаг. Эртэ урда сагта хэдэн зуун жэлнүүдэй туршада Колумбиин индейцүүд номо hуршынгаа жадануудай үзүүртэ энэ бахын хоро түрхижэ, дайсанhаа бэеэ хамгаалдаг байhан юм.

(**«Известия»** газетын **«Неделиhээ»** абтаба).

УhАН ДОРО ТАМАРАЛГА

Уhан доогуур тамардаг Шведүүдэй нэгэ инструктор нохойгоо уhан доогуур тамаруулжа hургахын тула тусхай хэрэгсэл түхеэрhэн байгаа. Уданшьегүй нохойнь тус түхеэрэлгэдэнь дадажа, уhан доогуур тамаржа hураа. Стокгольмын ветеринарна институдай профессор Лоттерманн энэ ушарые тайлбарилхадаа, иигэжэ мэдээсээ: «Нохой уhан доро тамархадаа, ехэ зобори үзэнгүй бэрхэшээлнүүдые дабадаг. Тэдэнэр ондоо түхэлтэй шэхэтэй hэн тула, уhан доро ябахадаа, хүнhөө амараар бүхы хүндэ хүшэрые гаталдаг юм».

Хахасашагүй хоёр нүхэд мүнөө газар дээрэ, уhан дорошье хододоо сугтаа ябана.

(ТАСС).

Үнэгэн шоно хоёр

(Киргиз арадай онтохон)

Нэгэтэ үлэн шара үнэгэн ута hүүлээ үргэжэ, улаан хэлээ гаргажархинхай эдихэ юумэ хадуужа ябаба ха.

Гэнтэ харан гэhээнь: ойн зүргын хажуу таладахана хониной хахад hүүл хэбтэбэ.

Олзо олоhондоо баярлаhан үлэн үнэгэн зооглохо гэжэ зогсоод, ажаглан гэhээнь, hүүл доронь хабхаан табяатай байба.

Хооhон үнэгэнэй ходоодын шүлhэн hайража, урал амаа долёосогоон, олоhон олзынгоо ойронь хүрэхэ аргагүй байhандаа уйдан hууба.

Хажуугаарнь хадын шонын хатаржа ябахые хаража:

— Хүндэ ехэтэ хүхэ шоно, хүрэжэ ерыт наашаа,—гэжэ үнэгэн аятайхан абяагаар урин дуудаба. — Энээхэн hүүл эдижэ садааб, үлөөшыень барижа зооглыт.

Хүхэ шоно хүрэhөөршье үнэншэбэгүй.

— Эндэшни хабхаан табяатай юм бэшэ бэзэ?

— Бусадта этигэхэгүй бузар hанаан хэзээ бүхэндэ шамайе дахадаг заншалтай. Шамайе хүндэлхэ гэжэ үнэн зүрхэнhөө хүсэжэ байхадам, арсаха гээшэ хайшаа юм,—гэжэ гомдолтойгоор хэлээд, үнэгэн өөрөө эдихэ хэбэртэй болоhон маяг гаргаба.

Хохидохоhоо айhан хүхэ шоно эдишэдэ улайдан оробо.

Хабхаанай оньhон «хаб» гэжэ, хүхэ шонын хүзүү таhа хабшаба. Өөхэншье тэндэ холо хаягдашаба.

Мэхэтэ үнэгэн миhэрэн:

— Хомхой хобдогой эрхээр хосорhон хөөрхы, хүхэ шоно, арhаа хуулуулха хүрэтэрөө арбайжа эндээ хэбтыш даа,—гэжэ, гиинаhан дуугаа дуулахадажа, олзо зоогоо бариhаар тэрэ мэхэтэ үнэгэн ойн буртаг руу орон тонилоо гэхэ.

ТААБАР...

Ургадаг толгой
Олон дабхар дэгэлтэй.
Түби дээрэhээ
Түхэреэн далита бууба.
Уран загаhан
Уhагүй далайда гүйбэ.
Ташагархан хүбүүн
Табан нүхэдтөө хүтэлүү...
Жороохо жороолhоор
Зониие баясуулба.

Сүлөөтэй сагтаа...

		А		Л	
Д	А	Ү		Ү	Т
Н	Р	Л		Ү	А
Л	Х	Ж	Й,	О	Н
Т	А	Ш		О	Й
А	А	А	.	А	Й

Хараар хүреэлhэн квадра... соохи үзэгүүдэй нэгэнhээнь ... жэ, шатарай мориной ябада... уншабал, арадай аман үгын ... тайлбарилхат.

Редактор Ц. О. ОЧИРО...

буряад үгын тайлбари

«ХҮЛ» НУУР

Сэлэнгын Галуута нуурые урданЬ Хүл нуур гэдэг байhан. Тэрэнэй анхан гүйхэн уhатай, оймоходоо хүл алдахаар бэшэ байhан дээрэhээнь иигэжэ нэрлээ юм гэhэн хөөрөөн байдаг. Теэдшье энэ нуурай хожом ехэ уhатай болоhониинь үнэн гэлсэдэг. Хэр тиибэшье hаань, «Хүл» гэжэ нэрэнь монгол, буряад хэлэнэй үгэ байгаагүй ёhотой.

Эртэ сагта манай нишхэ нютагуудаар ой тайгын оротон хамнигадhаа гадна, олон янзын түүрэгүүд (хүүн улас, куракаан, уйгар, киргиз мэтэнэр) hуугаа яагаа hэн гээд түүхэшэ эрдэмтэд хэлэдэг. Эдэ түүрэг (татар) угсаатан нуураа **кул** (гү, али көль) гэдэгынь үнинэй мэдээжэ юм. Галуута нуурай хуушан нэрэнь эдэнэй али нэгэнэйнь хэлэнhээ монгол, буряад хэлэндэ абтаhан үгэ байжа болоо ха. Юундэб гэбэл, ганса Галуута нуур бэшэ, харин ондоошье нуурнууд гү, али нууртай байhан газарнуудшье «Хүл» гэжэ нэрэтэй байхаяа ядадаггүй.

«hҮҮЛ ГЭРЭЭШЭЭ»

Юумэнэй тэбдүү түргэнөөр тэрьелшэхэдэ, **hүүл гэрээшээ гүйшоо** (арилшоо, али тонилшоо) гэжэ байгаад хэлэдэгбди. Энээн соохи **гэрээшээ** гээшэнь тиимэ юрэ бусын маягтай байха юм.

«Гэр» гэжэ үгэ гаралай падеждэ (тиин нлгалда) байhан шэнги аад, буряад хэлэнэй юрын **hээ** (гэрhээ) гэжэ залгалтатайшье бэшэ, монгол хэлэнэй юрын **ээс** (гэрээс) гэжэ залгалтатайшье бэшэ, харин—**ээшээ** гэhэн залгалтатай байна.

Гаралай падежэй — **ээс** залгалта дээрэ өөртэ хамаадалай—**ээ** залгалта дабхарлахада,—**ээсээ** болоод үгэнэ. **С** гэжэ абяан байhанаа **ш** боложо хэлэгдэхэ ушарнууд буряад хэлэндэ үзэгдэдэг: жэшээнь, «солоохой», «шолоохой» гэhэн үгэнүүд үнэндөө нэгэ унгитай аад, удхаараа илгаатай болонхой; тиихэдэ «хүсэн» «хүшэн» хоёр удхаараа илгараагүйшье hаа, нэгэниинь **с**, нүгөөдэнь **ш** абяатайгаар хэлэгдэнэ. Энээн дээрэhээ бараглахада, «гэр» гэжэ үгэдэ—**ээсээ** залгалта нэмээд, гэрээсээ «өөрынгөө гэрhээ» гэhэн удха оруулжа, **hүүл гэрээсээ** гээд хэлэдэг байhамнай ябан хубилхадаа, **hүүл гэрээшээ** болошоо хаяа даа.

hүүл гэрээшээ гүйшоо гэхэдээ, «hүүлынь гэрhээ харагдахадал гээд гүйшоо» гэhэншүү удхатай гү, али ородуудай хэлэдэг «только хвост мелькнул» гээшэдэ нилээд ойро үгэ хүүр болоно.

«СЭДЬХЭЛ, «hЭШХЭЛ»

Мүнөө үеын буряад литературна хэлэндэ **сэдьхэл, hэшхэл** гэжэ үгэнүүд ондо ондоо гэжэ тоологдоно: газаада түхэлыньшье сүм адли бэшэ байхаhаа гадна, түрүүшынхинь «hанаан» гэжэ үгэтэй адлирхуу удхатайгаар хэрэглэгдэхэдэнь, hүүлшынхинь ород хэлэнhээ манай яряанай хэлэндэ абтанги «соовис» гэжэ үгэдэ дүтэрхыгөөр хэрэглэгдэнэ. Зүгөөр саагуурнь абажа үзэхэдэ, эдэ хоюуландаа нэгэ байhан хэбэртэй юм.

С абяан буряад хэлэндэ **h** болодог байhаниинь мэдээжэ. Зөөлэн **ть** хаа-яа **ш** болошодог: зарим буряад нютагуудта «үтьхэлхэ» гэхын орондо «үшхэлхэ» гэжэ хэлэдэг. Энээгээр үндэhэ баримталхада, яряанай хэлэнэй «сэтьхэл» гэжэ үгэ түрүүшээр **hэтьхэл** боложо хубилаад (мүнөөшье Эхирэдтэ «hэдьхэл» гэдэг), hүүлдээ энэнь **hэшхэл** боложо тодороо гэебди.

Иихэдээ буряад хэлэндэ хэрэглэгдэhээр ерэhэн «сэтьхэл» (бэшэгдэхэдээ «сэдьхэл») гэжэ үгэhөө үшөө нэгэ «hэшхэл» гэжэ үгэ гараhан түүхэтэй болоно.

Ц. Б. ЦЫДЕНДАМБАЕВ, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур.
1964 оной февралиин 22.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора —23-67, зам. редактора —38-42, зам. редактора —35-84, секретариата —27-..., отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни —47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни —48-89, 33-61, корректорская —35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологической —24-74, советского строительства и быта —34-93, рабселькоров и писем —25—41, 38-30, информации —32-74 и переводов —34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н00045. Зак. № 159.